

MAKtár

2006/1. szám

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja

Zielinski Tibor:

Struktúra

a művészet határán

(Lendvai Ádám
művészetéről)

4. oldal

Fekete Márta:

Mércék

6. oldal

Cséby Géza:

Alkotóközösségek

Keszthelyen

egykor és ma

8. oldal

Csáji Attila:

Szubjektív bevezető

a fényművészetbe

12. oldal

Novotny Tihamér:

Uniól

18. oldal

Karcpoétika

„Az értéktudat fölbomlása, a valóságérzék sérüléséhez vezet. Aki a valóság értelmét elvesztette, le is becsüli azt. (...) Az autentikus énmek, s a valamilyen autentikus kultúrához fűződő szálaknak az elvesztése jellegzetes demoralizálódás és érzelmi káosz formájában nyilvánul meg.”

Nikolai Balota

Lendvai Ádám

1974. december 1. Budapest.
1085, Rákóczi tér 11. • Telefon: 06-20 942-4774
mail: adam@intermedia.c3.hu

Tanulmányok

2004 – DLA (Doctor of Liberal Arts),
Magyar Képzőművészeti Egyetem PHD tanulmányok
1997–2003. Magyar Képzőművészeti Egyetem, Intermedia szak,
Média művész diploma, MAOE Diploma díj
1995–1997. Budapesti Műszaki Egyetem, Építészmérnöki kar. (2 év)

Workshop-ok, ösztöndíjak

2005 Mediamatic Interactive Film Lab - Korsakow project
2005 A Live, EU IST támogatott project alkotója, Köln, Németország
2004 Derkovits Gyula, három éves Képzőművészeti Ösztöndíj
2004 A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának vezetőségi tagja
2003–2004. Laboratory of Mixed Realities - Köln, Németország
2002 FKSE-FFT - Nykarlebi; Vasa; Helsinki, Finnország
2002 Intermedia - Detroit; Cleveland; New York, USA
2001, 2002. Non Oreste - Montescaglioso, Olaszország
2001-től a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja
2001 MKE - Marseille, Franciaország
1997-től zsenyei és thiany művésztelep, C3 workshop-ok

Kiállítások, vetítések

2005 INTRO - HSS project, kamera játékok - Múcsarnok, Budapest
2005 Expositión de Videoarte Húngaro - Desktop - Miscelanea, Barcelona
2005 Reading In Absence - www.mindenki.hu információs társadalom project -
Trafó, Budapest
2005 Softmanipulations - Home Video Perspective - Roxy Art House, Edinburgh, Anglia
2005 Video Duo, önálló kiállítás Kiss-Pál Szabolccsal - Rétegek, Távírányított ház - Deák
Erika Gallery, Budapest
2005 Space Art - ÚrPapírRepülő - Millenáris Museum, Budapest
2005 Derkovits ösztöndíjak beszámoló kiállítása - Ernst Múzeum, Budapest
2005 Magyar Digitális Print - Millenáris, Budapest
2004 HSS project, kamera játékok, önálló kiállítás - Institute of Contemporary Art, London
2004 Softmanipulations - Budapest Galéria, Budapest
2004 Játék - HSS project, kamera játékok - Deák Erika Galéria, Budapest
2004 Kivetítés - videók - Vaszary képtár, Kaposvár
2004 Elhallgatott Holocaust - Norma - Múcsarnok, Budapest
2004. Fokusz Ungarn - Kunst-en-passant, Bécs, Ausztria
2004 1x1 tábla - Budapest
2003 Aura - Timeline - Millenáris, Budapest
2003 Softmanipulations - Atelierraum Martin Vesely, Bécs, Ausztria
2003 Krém - ME0, Budapest
2003 csoportos kiállítás - Platform Galéria, Vasa, Finnország
2003 Demo - Forum - Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros
2002 ULF project - Utolsó Csepp Fesztivál - Trafó, Budapest
2002-től Emergeandsee - Budapest; London; Berlin; Amsterdam; New York
2002 Tömerdek - Trafó Galéria, Budapest
2002 Norma - ARC, Budapest
2002 Meglepetés - Meglepetés Autómata - Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros
2002 Ludwig pályázat - Novi Sad - MKE, Budapest
2002 Video 20xx - Deák Erika Galéria, Budapest
2001 Csomópont - metró, Budapest
2001 HSS project, önálló kiállítás - Stúdió Galéria, Budapest
2001 MKE válogatott kiállítás - Marseille, Franciaország
2001 Galery by Night - Stúdió Galéria, Budapest
2001 Időképek - Videoprint - Néprajzi Múzeum, Budapest
2000 One Minute Video Festival, Amsterdam, Hollandia
2000 HSS videó - Sony Center megnyitó, Berlin, Németország
2000 F&É - Cirkogejzir, Budapest
1999 Off fesztivál - Budapest
1998 Internet Galaxis - Ideális Politikus - Iparművészeti Múzeum, Budapest

Köztéri szobor tervek - Pauer Gyulával

2001 Épülő német tannyelvű iskola szoborterve
2000 Épülő egyetemi park Nobel díjasok emlékmű terve
2000 Ópusztaszeri Anonymus szobor terve
2000 MOM park főbejárati szobor terve
1999 Paksi Milleniumi Sakkemlékmű

Oktatási tevékenység

2004 Képzőművészeti Egyetem, Intermedia tanszék - vizuális és időbeli struktúrák (digitális videó) kurzus
2000 Képzőművészeti Egyetem, Maurer osztály és Intermedia tanszék, művésztelép - digitális videó oktatás
2000 Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma - digitális videó, grafikai és fotó feldolgozó szoftverek oktatása
1999 Egallítás alapítvány - képzőművészeti és multimédiás oktatás
1999 McCANN-Erickson - digitális videó oktatás

Lapunk a művészetek különböző ágai közül talán a legkevésbé az intermédia területén alkotó kollégákkal foglalkozik. Valószínű, hogy a viszonylag új műfaj besorolása, kezelése de mindenképp a megközelítése jelent sokaknak gondot. Hogyan lehet valami olyasmiről írni, aminek a definiálása is állandóan formálódik? Mindamellett állandóan találkozunk a műfajjal az interneten, óriásplakátokon, és az élet legkülönbözőbb területein.

Lendvai Ádám nem blöfföl, átgondolt filozofikus gondolatokat, világos képleteket jelenít meg. Összetett tevékenységi körébe beleírja a festmények megfestése, óriásplakát, honlap és videó-készítés, és a legkülönbözőbb komplex projektek megvalósítása.

Tömerdek - belterjes mémfarm projekt

(a koncepcióban társalkotó: Kaszás Tamás és Lóránt Anikó)

A festményekkel általában, mint önálló műalkotásokkal szoktunk találkozni. Nem szokás a festészetet kizárólag ürügyként „használni” egy elmélet alátámasztásához. Lendvai Ádám kiállítási koncepciójában a festmények egyenkénti önálló művészeti értéke elhalványul a koncepcuális tartalom megjelenítéséhez képest. Ugyanis elsősorban a képeken látható motívumok, mémek terjedéséről, fertőzéséről szól a kiállítás. A kiállításon látható 120 kép 11 művész egy műterében „összezárva” 1 hónap alatt hozta létre. A cél az volt, hogy egymás képi elemeit, motívumait vegyék át tetszés szerint, azaz plagizálják egymást. Így nyomon követhetőek a sikeres, a vírusok módjára szaporodó mémek, azaz egymás gondolatainak átvétele. A plagizálás itt nemhogy a megvetendő művészi önállóság megnyilvánulása, hanem célja, a versengés tárgyává vált.

Norma - óriásplakát sorozat

Az emberiség erkölcsiségének az alapja a tízparancsolat. A „Norma” c. művével Lendvai Ádám rendhagyó módon a mai kor kihívásainak megfelelően, óriásplakát sorozaton jelenítette meg Mózes kőtábláinak az üzenetét.

A „Norma” egy Lendvai Ádám által kitalált cigarettamárkák reklámozó plakátosorozat, melynek valódiságát első benyomásra teljesen hihetően adja elő.

A cigaretta reklámok esetében szabály, hogy a káros hatásokra a törvényben meghatározott felület-százalékban fel kell hívni a vásárlójelelt célközönség figyelmét. A helyzet paradox, ugyanis ellentét feszül a reklámozni kívánt termék, és a felhívás között.

Olyan információs pluralitás ez, mint ha egy autószerelőben kiutalnának egy pultot a környezetvédőknek, hátha döntési helyzetben még rábeszélhetik a kedves vevőt a tömegközlekedésre. Még sarkítottabb példával, mintha a napjainkra békőnapivá váló bűneink előtt a bűnr csábítás pillanata időzítve megjelenne a tiltó parancsolatok. Így egymással konfrontálna ez a két ellentétes elvárás, a mai élet-standard és az azt korlátozni kívánó bibliai törvények. Napjainkban az erkölcsi szabályok nem a Szentírásból és még csak nem is a hatályos törvényekhez igazodnak. A mai ember ismereteit a világról túlnyomórészt a mass-média üzeneteiből szerzi. A viselkedési norma a televízióban látottakat másolja (nem pedig fordítva). A filmeket és sorozatokat nézve azonosulunk egyes szereplőkkel, és már rég nem vagyunk a képernyők előtt, amikor ezek a programok még mindig működnek bennünk... /L.Á./

Időnyomat

2005 tavaszán a Derkovits ösztöndíjak beszámoló kiállításán három Lendvai műt látható. Ezek közül az „Időnyomatot” emelem ki, melynek érdekessége az ahogyan ötvözi a videotechnikát a kinyomtatott digitális printtel. A falon elhelyezett nyomat alapja egy rövid videofilm, melynek minden képkockájából csak a középső függőleges pixelsort nyomtatjuk egymás mellé. A kép habár kétdimenziós felület, a vízszintes koordinátáit mégis rendhagyó módon az idő határozza meg. A kép alatt elhelyezkedő monitor mozgásakor a videofilm meglevenedik és a látogató rögtön rájön, hogy miről is van szó. A művész most készülő munkája egy olyan rendkívül széles videofilm, melynek minden képkockája a fent leírt módon létrejött időnyomat.

Kamera játék

„Művészet addig, amíg be nem vezetik az Olimpiára.” Lendvai Ádám állítása szerint a műfajteremtő játéka a high speed shutter akár olimpiai sportgá is válhat a jövőben. A játékban résztvevő négy versenyző egymást igyekszik filmezni úgy, hogy közben őt ne tudja a másik a kamerájával rögzíteni. Minden egyes képkockáért, egy pont jár, amin egy ellenfél látszik. A kamera képén, egyértelműen mérhető, a kockák valós idejű számítógépes elemzése után, hogy kinek mennyi az eredménye és hogy végül ki a játék győztese.

Kedves olvasóink figyelmébe ajánljuk Lendvai Ádám legújabb projektjét is, melynek próba-verziója már elérhető a www.mindenki.c3.hu címen.

Zielinski Tibor

Tömerdek

Kamera játék

Stuktúra a művészet határára

Lendvai Ádám meghökkenítő alkotásai

Norma - billboard seria 2002.
Ádám Lendvai

Amikor felkérést kaptam a MAKtár szerkesztőségétől, hogy új rovatomban írjak a nem hivatásos képzőművészek helyzetéről, pár mondatban sikerült megfogalmaznom azokat a sarokpontokat, pontosabban azokat az anomáliákat, melyek az elmúlt másfél évtizedben alakultak ki e területen.

A pár mondatnyi lényegi összefoglalót azért tartotam szükségesnek kibővíteni, mert 1990 óta most adódott itt először lehetőség arra, hogy egy, a magyar képzőművészet képviselőinek kezébe kerülő, nem kifejezetten közművelődési szaklapban nyíltan „tárgyaljunk” e témáról.

Mércék

Ki az amatőr képző- és iparművész?

Az autodidakta? A dilettáns? A nem MAOE tag? Ezeket a kérdéseket tesszük fel magunknak, több mint egy évtizede, legtöbbször az élet által produkált helyzetekben, mászor művelődéspolitikai kérdésként, és nem utolsó sorban olyan stratégia megfogalmazásakor, amikor a jövő életminőségét szeretnénk láttatni az alkotó emberek szerepvállalásával.

Mindhárom kérdésre a válasz egyszerre igen és egyszerre nem. Mert szeretném hangsúlyozni: számos autodidakta alkotónak (főleg a naivoknak) van professzionális közgyűjteményekben munkája.

A dilettánsokat mi sem tiszteljük meg az alkotó ember, amatőr megnevezéssel.

A MAOE tagságról pedig azok az amatőrök folyamodnak leginkább, akiknek ez a nélkülözhetetlen „státusz” fontos, mint szimbólum. Pályázataink nyitottak, lehetőséget teremtünk a megmértetésre mindazoknak, akik nem végeztek képző vagy iparművészeti egyetemet. Olykor meg is lepődünk, amikor kiderül, az általunk felállított mércének nem felel meg a MAOE tag.

Az alapkérdések – reméljük pozitív tartalmú – megválaszolásának feladata, arra a Magyar Művelődési Intézetre maradt, mely több mint egy fél évszázaddal ezelőtt indította el a hazai amatőr képzőművészeti mozgalmat. Erről itt csak néhány szóban emlékeznék úgy, hogy néhány meghatározó művészszerkesztés szerepét eleveníteném fel villanásnyira.

A mozgalom szakmai – és nem politikai koncepciójának – kimunkálásában jelentős egyéniségek vettek részt. A felnőttek művészeti nevelésének elindításában – az ’50-es évek elején – oroszlanrészt vállalt az akkor még fiatal festőművész, Fischer Ernő, Xantus Gyula. Személyiségük a mai napig meghatározó mindazok számára, akik kellő „komolysággal” fordultak a képzőművészet felé. Fischer Ernő – annak ellenére, hogy 1956-

ban politikai magatartása miatt eltávolították az Intézetből – művészetének kiteljesítése mellett, gazdag életének további részét is kizárólag az amatőr alkotóknak szentelte.

Az új művészeti irányzatok „elfogadtatásáért”, a tehetségek felfedezéséért, elindításáért bátran sokat vállalt dr. Bánszky Pál, a ’70-es évektől. Művészettörténeti munkája ma is formáló, gondozó erő. Bak Imre, Szemadám György, Ásztai Csaba, Laluk György képzőművészek hitelességükkel, kiváló művészetpedagógusi munkásságukkal tették pezsögővé a folyamatosan formálódó amatőr képzőművészeti életet.

Ezeket az évtizedeket, az általunk már majdnem elfeledett három T korszaka jellemezte. Intézményünknek sajátosság érdeme e korban, hogy a Tiltottaknak, a Főiskolára be nem kerülhetőeknek, egy sajátosság leplet, bizonyos menedéket teremtett akkor emberi lehetőségeihez mérten.

A leginkább tiltott, majd a túrt kategóriába nyilvántartott képzőművészeink számára (amatőr kategóriából leginkább) a „művészet demokratizálásának” momentumában egyszerre

Ezeket az évtizedeket, az általunk már majdnem elfeledett három T korszaka jellemezte. Intézményünknek sajátosság érdeme e korban, hogy a Tiltottaknak, a Főiskolára be nem kerülhetőeknek egy sajátosság leplet, bizonyos menedéket teremtett akkor emberi lehetőségeihez mérten.

nyílt kapu külföldi kiállításokon való szerepléshez, természetesen az Alaptagsághoz, majd később a szakmai kitüntetések, állami elismerések bírtokosai is lehettek amatőr művészeink. Mindezzel az időtávlattól is teljességgel egyetérthetünk.

Ez országos intézményi szakterületi szakmai munkatársa(i), jelenleg (1 fő) örömmel vették (veszik) tudomásul, hogy tör-

vényi, rendelkezési szabályozások immár nem akadályozzák az alkotó ember művészi kibontakozását.

Ugyancsak a fentiekben felsorolt alapkérdések megválaszolásáért új, sokkal összetettebb feladatkomplexum hárult intézményünk szakterületére.

Az ezredforduló amatőr képzőművészeti helyzetét megítélni, az alkotók problémáit, a stílusok széles spektrumát feltérképezni, a megváltozott piaci viszonyok tükrében is alakuló minőségi változásokat számba venni – mindez nem lehet egy rövid „tárgyaló” feladata. Ám mindenképpen jelezni szeretnénk azokat a tendenciákat, amelyek érvényesülni látszanak most, s azt a helyzetet vázolni, amelyben a mai amatőrök – az egyszerre kedvelésből és belső kényszerből festők, alkotók – vannak.

Az elmúlt egy évtizedben is több tízezer foglalkoztak a magyar társadalom tagjai közül az önkifejezés azon formájával, amely a képző- vagy iparművészetekhez köthető. Az amatőr művészetek egyik ismérve, hogy az alkotó életintervallumának csak saját tetszése szerinti időszakában foglalkozik alkotással. Talán ezért is van, hogy sem lexikai, sem statisztikai adattár nem készült róluk az elmúlt évtizedekben.

Mindazt, ami az alábbiakban megfogalmazódik, az elmúlt tíz év szakmai tapasztalataiból, illetve az Amator Artium Tárlaton begyűjtött 1120 kérdőív részleges feldolgozásából merítem.

Adatbázisunk alapján megállapítható, hogy a legtöbb alkotócsoporthoz még mindig Budapesten működik, ezt követi, Veszprém és Hajdú-Bihar megye.

A stabilan működő alkotókörök száma országos szinten

60-70 között mozog. Profiljukat tekintve legnagyobb számban vegyes, festéssel és grafikával egyaránt foglalkozó alkotókörök találhatunk. Sajnos a szobrászat egyre kevesebb helyen van jelen. Valószínűsíthető, hogy nem a jó művészetpedagógusok hiánya, hanem a költségigényesség szab határt e műfajnak. Egyre nívósabbak viszont az iparművészettel foglalkozó alkotókörök.

Az alkotókörök nagy többségének évtizedes hagyományai vannak. Általában ott erősebb a csoportkohézió, ahol a vezető tanárok, művészek több évtizeden keresztül jelen vannak, „viszik” a csoportot. Mint minden más művészeti területen, itt is felismerhető, hogy a vezető személyisége, művészi példája milyen rendkívüli mértékben meghatározó a csoport egész létezését, sikereit tekintve. A csoportok tagsága változó életkorú, a diák és a nyugdíjas is ugyanazon cél eléréseért látogatja a műhelyfoglalkozásokat.

A ’90-es évektől – a rendszerváltás után – jelentősen megváltozott az alkotókörök helyzete. Míg korábban szinte kizárólag művelődési intézmények fenntartásában működtek, mára az intézményekről való leválás, az egyesületi működési forma jellemzi őket. Működésükhöz helyszínt egyrészt önkormányzati tulajdonú ingatlanokban, oktatási intézményekben vagy továbbra is művelődési házakban kapnak.

Az egyesületekben szinte mindenhol csekély összegű tagdíjat kell fizetni, ami az önfenntartást sem biztosítja. Éves működésükre rendszeresen önkormányzati vagy „központi pályázatokból” elnyerhető támogatást igényelnek.

Az 1990-es évek elején több országos hatáskörű civil szervezet jött létre. Az Iparművészeti Társaság egyéni alkotókat tömörít magába.

További két országos hatókörű szervezet a Független Magyar Szalon és a Művészetbarátok Egyesülete.

A Független Magyar Szalon alapelve, hogy az alkotást – annak bemutatása előtt – semmilyen megmértetésnek nem kell kitenni. Egyedül az alkotó döntésétől függ, az ő felelősége, hogy művét kiállítja-e, vagy sem. A Művészetbarátok Egyesülete több művészeti ágat is pártfogol a képzőművészetben kívül. Preferálja a közízlést kielégítő művek megjelenését. Komoly anyagi és erkölcsi áldozat árán periodikus sajtót jelent meg, amelyet ingyenesen tesz hozzáférhetővé. Bár tagságának nagy része amatőr alkotó, őket e megnevezés használatától „mentesíti”.

A Magyar Művelődési Intézet 2005/2006-ban, immár a XIX. alkalommal szervezte meg Amator Artium elnevezéssel – országos tárlattal, amelyen a megyék és Budapest művészeti közösségei és egyéni alkotói vesznek részt. A képzőművészeti alkotás létrejötte, az alkotás folyamata az egyénhez szorosabban kötött, mert az individuum belső produktuma. Az alkotócsoporthoz való tartozás igénye ezért csak másodlagos, általában az alkotói folyamat későbbi fázisaiban, vagy egyáltalán nem jelenik meg. Az alkotó első közösségi élményét a befogadói oldalról érkező impulzusok jelentik meg. Ezek legtöbbször a mikro társadalomban zajlanak, és további „megmutakozási vágyat” serkentenek. A csoportokhoz nem tartozó, magukat autodidakta művészeknek valló alkotók számára a megközelítőleg azonos az alkotókörökben tömörülő alkotók számával.

A megkérdezettek több mint egynegyede soha nem vett részt művészeti tanfolyamon, továbbképzésen, művésztelepen. Mestereinek a művészettörténetből, múzeumból megismert, szinte kizárólag magyar művészeket tartja. Az alkotócsoporthoz léteinek jelentősége abban rejlik, hogy a civil társadalom önszerveződését erősítik (ld.: helyi pártoló tagság megteremtése), hogy jelentősen gazdagítják a művészeti élet sokszínűségét (nem a professzionális csoportosulásokkal kívánva rivalizálni), hogy oktatási-nevelési bázist biztosítanak a szakterületnek (csak a legelhivatottabb művészek képesek ma – nem megélhetést biztosító pénzért – művészetet oktatni), hogy a „mozgalom” mára remélhetőleg ideológiamentes fogalmát e területen is életben tartják.

Megbecsüljük első jele a rendszerváltás óta a Csokonai Vitéz Mihály-díj, amely lehetővé teszi, hogy elismerésben

részesülhetnek kiemelkedő művészetpedagógusok, körvezetők, alkotókörök, egyéni amatőr alkotók.

Az alkotók – életkor szerinti bontásban – azt válaszolták, hogy a legtöbben 15–25 éves koruk között kezdtek el először képzőművészettel foglalkozni. Vagyis az ifjúkor végéig mindenkiben tudatosodott az adottság. Mégis életük egy szakaszára abbahagyták, és csak később folytatták az alkotást. A legtöbbjük 1–5 év között határozta meg azt a szakaszt, amíg nem foglalkozott művészettel.

Nagy többségük két-három technikát próbált ki tevékenységének eddigi időszakában.

Az írás első részében próbáltam ráviláztatni a nagy elődök izgalmas korszakaira.

A tehetségkutatás, -gondozás minden, e területen dolgozó szakembernek ma is a legáltalánosabb feladata.

S hogy az országos kiállítás kapcsán, mi KIT, MIT keresünk?

Tapasztalatunk, hogy a nagy múlttal rendelkező festő, szobrász tanárok stílusjegyeit önállóan (és öntudatlanul?) hordozzák tanítványaik munkái, s ritkábban találkoznak az egyén művészi fejlődését autonóm módon segítő mester-tanítvány viszonyal.

A rendszerváltás óta az amatőr alkotók kiállításai, bemutatói lehetőségei kiszélesedtek, ugyanakkor a műhelymunkában, a képzésben való részvételi lehetőségeik szűkültek. A szaporodó magángalériák pusztán (természetesen ez igen fontos!) a piacra jutás lehetőségét biztosítják számukra. Ellenőrizhetetlen a folyamat, sok pozitívum és negatívum fakad belőle.

A megkérdezettek több mint egynegyede soha nem vett részt művészeti tanfolyamon, továbbképzésen, művésztelepen. Mestereinek a művészettörténetből, múzeumból megismert, szinte kizárólag magyar művészeket tartja.

Nálunk azon magángalériák, amelyek amatőr alkotók munkáit is forgalmazták, döntően az ismert közízlést szolgálják ki, sőt, sok esetben alulteljesítésre ösztönzik a még tehetségesebb alkotót is, mondván; erre van kereslet. Elrejtendő példák sorozatát lehetne itt csatasorba állítani, a „cigánylány hedevél”, „őzike havas háttérben” stb., vagy a „modern”, „absztrakt” formamedvényeket.

A közművelődési intézményekben a rendszerváltás óta bárki bemutatkozhat önálló kiállítással. Zavart az kelthet, hogy maguk az intézményekben dolgozó népművelők sem rendelkeznek minden esetben elég biztos szakmai tájékozottsággal, kiforrott ízléssel. Döntéseikben, hogy kinek rendezzenek kiállítást, igen sokszor az alkotó helyi ismertsége, „a társadalmi igény” és egyéb presztízszempont játszik szerepet.

Az amatőr alkotó egyéni támogatását maga a kiállítás jelenti; erre meghívó készül, olykor katalógus is, a helyi újságban megjelenik a hír stb.

A képző- és iparművészet területén alkotók tapasztalatunk szerint nagyon jól menedzselik munkájukat, de saját megélhetésük forrásából teremtik meg az egyébként költséges alapanyagokat, – ellentétben az amatőr művészetek néhány más műfajával, ahol egy-egy szereplés, fellépés már honoráriumvonzattal bírhat, s így jelentős megélhetési vagy azt segítő forrássá válhat.

A Nemzeti Kulturális Alapprogram Képzőművészeti Kollégiuma az amatőr alkotók leghetesebbjeit sem támogatja. Az elmúlt években számos alkalommal folytattunk szakmai konzultációkat a kuratóriumi tagokkal, hiába. Bár

működési szabályzatuk nem rendelkezik erről – a kurátorok közmegegyezéssel nem támogatják az amatőr szakterület pályázatait.

Minden esetben arra hivatkoznak, hogy a Közművelődési Kollégium feladatkörébe tartozónak ítélik a támogatást.

Mivel ezen a területen a civil önszerveződés erős, s a polgári, társadalmi támogatottság tetten érhető – széles körben kezdeményezzük helyi alapítványok, ösztöndíjrendszer alapítását.

Országos szinten úgynevezett amatőr képző- és iparművészeti mozgalomról, a korábbi ideológiai tételezettség szerinti mozgalomról (a munkásművelődés jelszavával s „termelési” témaválasztásokkal létezőről) nem beszélhetünk – szerencsére!

Találkozunk viszont a jól együttműködő és erősödő egyesületek, alkotók horizontális együttműködési formáival, közösségeivel (pl. regionális alkotótelepek, műhelyek), a maguk érdekeit felismerő és képviselni képes alkotókkal – „mozgalomszerű” nagyságrendben.

Az alkotókörök képzési feladatukat a már fentebb említett módon látják el. Támogatandó képzési bázist jelentene az időszakos alkotótelepeken folyó tevékenység, ahol akár nemzetközi kitekintési lehetősége is nyílik az alkotónak. Szükséges lenne valamennyi telep működésében a magas színvonalú szakmai vezetés biztosítása (ez nem kevés anyagi erőt kíván), a telepre érkező képzésszintjének felmérése, a képzési cél meghatározása.

Szintén rendkívül fontos lenne az alkotótelepek minősítése ahhoz, hogy felmutathassuk a különbséget a helyi

önkormányzat által „közterületük díszítésére”, településük művészet-értékkel való gazdagítására szervezett tábork (egyébként dicséretes és támogatandó kezdeményezés!), a tanulni vágyó fiatalokat képző-oktató alkotótelep, s az országos pályázatokon kiváló teljesítményt nyújtók tehetséggondozását vállaló művésztelep között. Ez szükségszerűen igényelné a telepek regisztrációját, és egy olyan

pályázati formanyomtatvány közreadását, amely garanciája lehetne az egységes információk begyűjtését követően a megalapozott információk elbírálásnak.

Mindezek mellett kiemelten támogatandóknak tartanánk a képző- és iparművészeti szabadiskolák létrejöttét, újraalakulását, a stúdiumszerű „mester és tanítvány” forma támogatását. (Pl. az erre vállalkozó művész kaphasson legalább olyan kedvezményt, mint az ipari tanulót foglalkoztató kisiparos.)

Eredményként könyvelhetjük el azonban azt, hogy a millennium évében megrendezett Amator Artium kiállításra megjelentettük a tárlat katalógusát, amely állapotrajtként tükrözi az ezredforduló magyar amatőr képző- és iparművészeti mozgalmát. E ténnyel korántsem lehetünk teljesen elégedettek, hisz az alkotások (és az alkotók is) naponta

születnek, adataik folyamatos frissítése s az információs rendszerbe történő bevonásuk napi igény lenne.

Úgy gondoljuk, hogy a XXI. század embere életét egyre inkább a vizuális ingerek önművelésében éli, ismereteit döntően ezen az úton szerzi.

Épp ezért területünk kiemelten fontosnak tekinthető a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a megújuló Magyar Művelődési Intézet, az egész nemzeti művelődés, kulturális örökségünk és jelen életünk számára. Ehhez szeretnénk megtalálni azt a kicsit tágasabb szakmai társadalmi keretet, mely segítő szándékkal fordul a nem hivatásos, amatőr képző és iparművészek problémájára felé.

Fekete Márta
A Magyar Művelődési Intézet
képzőművészeti tanácsosa

Cséby Géza

„Én Keszthelyben egy magyar Weimart óhajtok látni!”

Alkotóközösségek Keszthelyen, egykor és ma

Garay János a XIX. század széplelkű poétája elragadtatással ír a Balaton környékének remek vidékéről:

*Kenesétől Keszthelyig
Terjed el a Balaton:
Ott az éden kapuja,
Itt az éden kert vagyon.*

*Kik eddig jöttetek,
Keszthelynél kiszálljatok;
Szent a föld, amelyet itt
Be fog járni lábatok...*

Minden kétséget kizáróan valóban remek, művész-teremtő vidék ez. Talán a Pannon táj csak Itáliához mérhető szépségei adták az ihlető erőt, amit Janus Pannonius is számtalanszor megénekelt.

Keszthely és régiója különös helyzetben van ebben a tekintetben is. Ha ennek gyökereit keressük, talán a XVIII. század legvégén, illetve a XIX. század első felében találhatjuk meg. Akkor, amikor Festetics György gróf (kinek most ünnepejük születésének 250. évfordulóját) 1797-ben megalapította Európa első rendszeres mezőgazdasági felsőfokú oktatási intézményét,

nyét, a Georgikont, iskolákat alapított, megindította hazánk első könyvsoroztatát, a Magyar Minervát 1817 és 1819 között pedig öt alkalommal kastélyába hívta a kor jeles dunántúli íróit, költőit; Berzsenyi Dánielt, Kisfaludy Sándort, Dukai Takács Juditot, Pálóczi Horváth Ádámot és másokat.

Berzsenyi kívánsága, miszerint „Keszthelyben egy magyar Weimart” óhajt látni, megvalósulni látszott. Keszthely nevéhez ma már számos művész neve kapcsolódik.

A városban ma megtalálható – szinte valamennyi művészeti ágat felölelő – alkotóművész közösségek munkája semmiképpen nem érhető meg a múlt ismerete nélkül. Ez a múlt biztonosságot ad, hagyományteremtésén túl kötelez is. Tenni csak a legtöbbet adva érdemes. Ez önmagában jellemző a keszthelyi alkotókörök munkájára, tevékenységére.

Keszthely városias képe főleg a XVIII-XIX. században alakult ki. Az egykori észak-déli és kelet-nyugati kereskedőút csomópontjánál létrejött város ezeknek a századoknak ízlését tükrözi. Markánsan egyéni stílust képviselő építőművész csoportok nem hagytak kézjegyet Keszthelyen. Egy-egy épület, lakótelep, intézmény olykor hivatkozandó vonja magára a figyelmet. Az egykori tervezőiroda mesteri jeleit jobbra önállóan járták saját útjukat. A háború utáni időszakban nem voltak nagy-beruházások, épület-átalakítások. Ennek köszönhetően maradt meg az a kisvárosi milió, amely Keszthelynek ma is sajátja. Amely megfogja az itt élő és ide jövő művészeket, alkotókat.

Egy József tíz meghatározó évét töltötte a városban a felesége Pauler Juliska által örökölt házban. Több képen megjelennek a keszthelyi Balatonra lefutó utcácskák, a Fő téri templom tornya, a kisvárosi emberek. Itt alkotott több évrizedig Mikus Gyula festőművész. Emlékkiállítását a műterméből kialakított galériában tekinthetik meg a festészet iránt fogékony vendégek. Műterme vonzotta a fiatal festőket, akiket tanított, korrigált és útrairtított. Gyönyörű kertjében, műtermének teraszán fiatalok és idősek hallgatták a mester szavait. Ma is sokan vannak Keszthelyen, akik részesei voltak ezeknek a találkozásoknak.

A ma Keszthelyen élő festőművészek, grafikusok, Péczely Margit, Haraszty László, Dore Nagy Aladár, Ágnes Tóttó Edit, Reichstetter József, Sólyom Sándor, Bíró Krisztina, Tóth Antal, Horváth Ferenc, a művészetek több ágát is képviselő Zombo-

ri-család és mások rendszeres bemutatózója a helyi, országos és nemzetközi tálratoknak. Alkotásaikban fel-feltűnik olykor a mediterrán íz, a Genius Locinak, a hely szellemének stílusokon is átütő ereje. Mások az újszerű, a meghökkeneti akarás kerül előtérbe. Új színpalot jelent a FAL, az ifjú amatőr festőnemek közössége. Első bemutatózásaikra 2005-ben került sor Keszthelyen a Csokonai Általános Művelődési Központban. Az alkotók magányosan dolgoznak, jobbra csak közös tálratokon, alkalmanként, alkotótáborokban találkoznak. A város kulturális, művészeti életében azonban tövölegesen, aktívan vesznek részt. Nélkülük nem valósulhatna meg a Magyar Festészet Napján megrendezett kiállítás, avagy a női festők immár rendszeres országos bemutatózása. Aktív szervező- és tálratrendező munkájuk nélkülözhetetlen.

Bár korábban több fotózáskör is működött Keszthelyen, kiknek rendszeresen rendeztek kiállításokat, mára ez a közös munka – úgy tűnik – végérvényesen befejeződött. Nem hozott fellendülést a videofilmek kora sem. A Városi Televízió stábjában az elektronikus média helyi letéteményese, de a mozgókép-művészet területén nincs közös alkotói munka. Egyéni alkotók azonban dolgoznak a városban, akik nemcsak Keszthelyen, de az ország más településein, városaiban is bemutatkoznak műveikkel.

Az évtizedek óta működő írókör a helyi és környékbeli költők, írók laza fóruma. Tagjai több önálló kötetet adtak ki: Karay Lajos, Lőrincz Lajos, Szeles József, Morvay Péter, Kocsis Gabriella, Simán Mária, Rajnai Rotter Csaba, Wentzely Dénes, Kardos Gy. József, Lángi Péter. Jelen sorok írója elsősorban lengyel műfordításköteteivel és gyermekversköteteivel színesíti a Keszthelyen élő költők és írók munkáinak hosszú sorát. A szerzők munkáikat folyóiratok, napilapok hasábjain, antológiákban, önálló kötetekben mutatják be. Két szép antológiájuk jelent meg, amely a testvérműzsák találkozásának is remek példája. Költők, írók, szociológusok, történészek írásainak, festők, grafikusok munkáinak tárháza a két könyv. A „Helikon öröksége” 1997-ben, a „Tóparti üzenet” 2000-ben jelent meg pályázati pénzekből, közadakozásból. Rendszeres felolvasóesteket tartanak, melyekre szívesen jön a város irodalom iránt érdeklődő közönsége. Nagyon fontos a jelenlét. A múlt és a közelmúlt ráadásul kötelez. Az egykori Helikoni Ünnepek fénye folyamatosan, mind a mai napig meghatározza Keszthely művészeti, s talán nem véletlenül, hogy elsősorban irodalmi

életét. Csak emlékeztetni szeretnék Dukai Takács Judit Keszthely leíró költeményére, Bernáth Aurél önéletrajzi ihletésű könyveire, Bertha Bulcsi Balatoni évtizedek című kötetére, Takács Gyula balatoni verseire, Lipták Gábor keszthelyi meséire. A keszthelyi irodalmi élet kialakulását vizsgálva nem felejtjük el sem az 1921-es Helikont, ahol a kor jeles (hivatalos) írói vettek részt élükön Herczeg Ferencel, sem azt, hogy 1932-ben a Balatoni Íróhét keszthelyi eseményeire mintegy 30 író, költő utazott Keszthelyre: József Attila, Berda József, Tamási Áron, Tersánszky Józsi Jenő, Nagy Lajos, Mécs László, Kodolányi János és mások.

Nem hanyagolható el az a tény sem, hogy a Szigligeti Alkotóház valamint Hévíz közelsége elősegítette a Keszthelyre jutás lehetőségét. A Hévízen gyógyuló Mórincz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, Lipták Gábor valamennyien látogatói voltak a városnak. Irthagyták névjegyüket, szellemiségüket.

A mai keszthelyi alkotóművészeti élet fontos mozzanata az évről évre megrendezésre kerülő Berzsenyi Helikon, a kétévete mintegy ötezer középiskolás diákot tizenhatszáz művészeti kategóriában véleményező középiskolás Helikon, a számos művészeti, köztük irodalmi találkozó. Ide kell sorolni a különféle zenei-, tánc és filmszínházakat, alkalmi művészeti összejöveteleket is.

Ha Keszthelyen járunk, óhatatlanul szemünkbe ötlék a Sétáló utca patinás, egyemeletes, parasztszabakok épülete, az úgynevezett Pető ház. Falán Lukácsy Lajos szobrászművész carrarai márvány domborműve hirdeti, hogy ebben a házban született 1830. május 18-án Goldmark Károly, a Sába királynője opera, a Falusi lakodalmó szimfónia, a remek hegedűverseny és számos zenei mű alkotója. Ugyancsak az egyik kis utcácskában fedezhetjük fel Kacsóh Pongrácz reliefjét, aki ebben a kis földszintes házban fejezte be híres daljátékát a János vitéz. A Szendrey majorban megtalálható intézői ház falán márványtábla hirdeti, hogy ebben a házban szállt meg Bartók Béla balatoni népdalgyűjtő körútja során. A város jelenleg is működő nemzetközi sikereket elérő kórusai, elsősorban a Helikon Kórus méltón képviseli a város zenei életét. Hasonlóképpen a Festetics György Zeneiskola tanárainak együttese. Keszthelyi kötődésű a méltán nagy sikereket aratott Musica Antiqua Együttes, akik szinte egész Európát bejárták reneszánsz, barokk művek tolmácsolásával. Tagjai fiatalok és idősebbek. Az előadó-művészet remek alkotó műhelye az együttes.

Hosszú évtizedekre visszatekintve egy másik előadó-művészeti ág is figyelemünkbe ötlék. Az egykori színjátszó-körök, irodalmi színpadok sora, melyek számos kellemes, szórakoztató estét nyújtottak Keszthely és a környék lakóinak. Az 1956 utáni keszthelyi színjátszás egyik alapítója, a művelődési ház akkori igazgatója Merényi Elemér volt. Ebből a színjátszó körből alakult ki később a keszthelyi irodalmi színpad, amely elődjéhez hasonlóan más városokban is – így Budapesten is – fellépett. Igazi alkotó légkörben dolgoztak. Hatalmas sikerrel mutatták be Jókai Mór A köszívű ember fiai, Anna Frank naplója, a Körtéltánc színpadi változatát. A későbbi hullámvölgy után, ma ismét felerősödni látszik egy olyan alkotóműhely, amelyik méltó utódjává válhat a korábbiaknak.

Keszthelyen meghatározó a hagyományörző népművészeti munka. Ebben a falfaragók, keramikusok, szövők, csuhébabakészítők, gyöngyfűzők, lószőrékszer-készítők, nemezelők értékmegőrző munkássága messze kiemelkedik az országos átlagból. A keramikusok Simon Edit vezetésével nemcsak részvevői az

1. A Goldmark Művelődési Központ Kerámia Műhely a Születés temploma című díjnyertes munkája
2. Simon Edit: Fedeles edények
3. Kollár Szabolcs: Nászajándék (lakodalmal levestál készlet)
4. Kardos Gy. József kötetének borítója
5. Cséby Géza 2004-ben megjelent kétnyelvű műfordítás kötetének borítója
6. Markos Éva: Csuhébababa
7. Karay Lajos kötetének borítója
8. Mikus Gyula: Mályvás csendélet (1956)
9. Tóttó Edit: Madarak (részlet)
10. Cibor Imre Mohácsi kiöntőcsöves edény
11. A Goldmark Művelődési Központ Kerámia Műhelyének Betlehem
12. Egy József: Délibábos páras fények 1923 (Egy Keszthelyen festett képe)
13. Reichstetter József: Balatoni stég

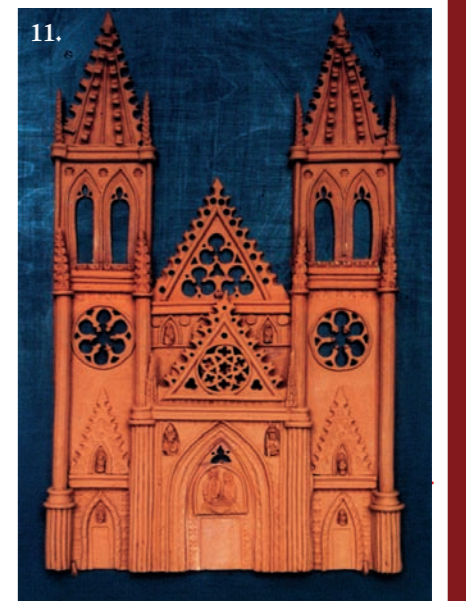
halnak meg. Műhelyek tevékenykednek hosszú évtizedek óta, egyre jobb eredménnyel. Művészek, művészpalánták, hivatásosok és amatőrök dolgoznak otthon, az ihletet adó falak, tárgyak között. Természetesen mindegy a befogadó számára, hogy az alkotók milyen módon, milyen környezetben valósítják meg elképzeléseiket. Csúpan egyetlen kritérium lehet: a minőség, az alkotás művészi értéke.

Keszthely a harmonikus, élhető kisvárosok jó példája. A csendes, vagy zajosabb teremtő, alkotó munka remek helye, évszázados történelmével, gyönyörű természetes és patinás épített környezetével. Mindez a megélt és a művészet segítségével átadott valóság. Álljon itt, erre példaként, a keszthelyi költő, Morvay Péter Csend hegedűvel című verse:

*Tikkadt kastélyparkon által
könnnyű szél suhan –
pörrre kél a méla fákkal
hegedűfutam*

*Hallgatom a lét határán
innen még picit –
volnék túlnan azt se bannám
„finis – incipit”*

*Csend mögötte felve libben
alig hallható –
csend és hang ez esti rimben
álom és való*

Akik hátukon cipelik a művészetet...

Előző írásom fölé (A hasonlítgatás súlya) a „karosszékben” rovatcím került. Erről a kifejezésről rögtön eszembe jut Matisse karosszék hasonlata, melyben azt mondja: a festészet számára olyan, mint egy kényelmes karosszék és a jó képben szinte kellemesen „elüldögélhet” nézője, borozgatva, cigarettára gyújtva a színek csodálatába bódultan. Ezzel én tökéletesen, maradéktalanul egyetértek, ám a felvázolt képlet, természetesen funkciójánál fogva nem számol egy végtelenül lényeges kérdéssel, egy apró, de annál szúrósabb szálkával, miszerint hogy is került az a kép a falra, ki tette oda, kinek is köszönhetjük azt, hogy gyönyörködhetünk benne?!

Tehát mint az előzőkben utaltam rá, eme írásom a kiállítás-készítők, az ő ellehetetlenült helyzetük és az irántuk érzett végtelen tisztelem ihlette. Ezen kívül az az ostoba tény is szerepet játszott cikkem kivitelezésében, hogy felháborítóan találok, hogy ezekkel a szinte „apostoli” munkát végző emberekkel kapcsolatban semmilyen komolyabb írást nem olvashattam sehol és tapasztalatom szerint munkájukat a hátra vereségén kívül, arczerdülés nélküli természetesség való érdeklenség kíséri, amolyan „köszí, hogy megcsinálta, de hát mit vársz, ez a dolgod öregem” stílusban. Bár véleményem szerint ez inkább nevezhető a stílustalan emberek ormótlan önhatalom legyezgetésének, melynek ősi paraméterét, mely szerint az alattad állónak mindig könnyebb parancsolni, a magyar képzőművészek többsége tökéletesen be is tartja, természetesen attól a frusztrációtól megkővülten, hogy valaki mindig van magasabban is. Minden tisztelem a ritka, de létező kivételek.

De kik is azok, akik a művészek kiállításait elkészítik, ma Magyarországon 2006-ban? Az alkotók védelmében meg kell jegyezni, hogy vitatható módon, nagyon sok esetben ők maguk. Ez egyrészt tekintve nem probléma, hiszen évszázadokon át a művész maga volt megmutatókójának művein túli létrehozója is, de más oldalról viszont, jelenleg sok esetben még a kiállítóhely falait is vele kívánják „megépíttetni”, ha egyáltalán van pénz falakra. Ez a mentalitás főként a nonprofit kiállítóhelyeken jellemző, ahol bár vannak segítők, akik egyébként civil foglalkozásként teljesen mással foglalkoznak és majdnem mindig nagyon gyorsan túl akarnak lenni a képek felrakásán, úgyszólván már a rendezés előtt, lehetőleg hajnalban, mikor egy alkotó gyakran még nem is lát rendesen. Vagy meg sem jelennek a készítés időpontjában, gondolván, azt a néhány művet úgy sem olyan nagy kunszt felrakni a térben. Pedig képeket jól elrendezni, fölhelyezni, falakat újra és újra kiglettetni, szögeket beütni-kihúzni ezredszer, válfalakot építeni, installációkat összerakni, projektorokat a falra helyezni, szobrokat a térbe lógatni, a művészek mindenféle vágyait teljesíteni, hát uraim, az bizony csupa nagybetűvel a szó legkomolyabb értelmében véve: MŰVÉSZLET, méghozzá nem „középiszkolás fokon”.

Elég arra a hihetetlen munkamenységre gondolnunk, amit a Budapest Galéria kiállítási csapata, vagy a műcsarnoki gárda, vagy az Ernst Múzeum, Képzőművészeti Egyetem, a Pécsi Egyetem, a Szombathelyi Képtár, a Győri Városi Múzeum, a Kiscelli Múzeum... kiállítás-készítők végeznek értünk, alkotókért. Leírhatatlan mennyiségű munka és áldozatos évek az életükből, azért, hogy mi minél magasabb szinten mutathassunk meg a közönség előtt. Ennek a szakmának már a megnevezése is ildomtalanul bizonytalan. Kiállítás-készítő, műszakis, rakodók, felrakó emberek, installálók, szerelők stb. A közgondolkodás szerint fölöttük állnak a hely irányítói, vezetői és legfölül maga a művész. Csak hogy miféle alkotó az, aki ezzel az erkölcsstelen lehetőséggel nem csak hogy él, de még

élvezi is, ahogy bonyolultabbnál bonyolultabb öteteit emberi lények izzadva, kinkeseresven végrehajtják, legcsekélyebb jelét sem adva bárminemű empatikus segítőkészségnek, vagy annak az egyszerű ténynek a felismerését, hogy az általa elképzelt „feladat” a megvalósíthatatlanság határát súrolja. Mit ér egy kép, ha „belepusztulnak” azok, akik a falra rakják? Véleményem szerint, ha az én munkám, minimum kötelességem segíteni. Hogy értelmezhető egy installáció anélkül, ha nem érezzük összerakókat fátart tekintetét, ahogy feleségükre pillantanak az esti vacsoránál? Természetesen azt nem gondolom, hogy egy művész számára ez kell, hogy legyen minden pillanatban a legfontosabb egy kiállítás rendezése kapcsán. Hiszen már fiatalon jól megtanultam, hogy a művészeti létezés egy ennél sokkal racionálisabban működő és kegyetlenebb terület, ám azt állítom, hogy a másikba való belehelyezkedés legcsekélyebb lehetőségének megvonásával értelmetlen művészetet létrehozni, és így vagy úgy ez a ridegség még a legblikfangosabb kiállítás esetében is visszaköszön majd az alkotóra és ránk, nézőkre is.

Természetesen már hallom a választ, hogy hát a nyugati nagy sztárok sem viselkednek másképp, és nekik mindent egy szó nélkül tálnak, meg sem kell mozdulniuk. Lehet, hogy így van, ám tapasztalataim alapján éppen ezek az alkotók a legszörnyebbek és közvetlenül kedvesebbek a velük és értük dolgozókkal. Az természetesen igaz, hogy a nyugat-európai és

Györi Márton festőművész

nem beszélve az Egyesült Államok béli kiállítás-készítői mechanizmusrendszer gördülékenyebb és így a benne dolgozók is százszorta jobban és különlegesebb eszközökkel, szerszámokkal felszereltek, mint kelet-európai vagy épp magyar kollégáig. Mert bizony a mai kiállítások zöme már nagyon komoly technikai háttérrel követelő, szerszám- és eszközminőség-függő terület. Felesleges tétútnak bizonyulna annak taglalásába esni, hogy mi az a rengeteg gyakorlati különbség melyben ezen a téren is évtizedekkel megelőztek minket nyugaton, mert a legfőbb differenciára érdemes fókuszálnunk, mely a kiállítás-készítők megbecsüléséről szól. Kiindulhatnánk abból az egyszerű tényből is, melyet például a Németországban töltött idő alatt tapasztaltam, miszerint ott egy viszonylag nevesebb közintézményben, vagy akár magángalériákban dolgozó kiállítás-készítő keresete magyar viszonylatban kimagasló fizetéssel vetekszik. Mindemellett pedig ezek az emberek olyan megbecsülések és tiszteletnek örvendenek az ottani képzőművészeti szcénán belül, amelyben nálunk sokszor még sztár képzőművészek sem részesülnek. Egyébként nagyon fontos tényező az is, hogy ezeken a helyeken minimum három-négy fős csapatok dolgoznak ezen a területen, tehát a legnagyobb tapasztalattal bírnak. A Münchener Képzőművészeti Akadémia kiállítás-készítő csapata például, szinte intézmény az intézményen belül. Mivel az ott eltöltött idő alatt, volt lehetőségem megismerkedni velük és koordinátorukkal, állíthatom, az ottani egyetem kimagaslóan megbecsült dolgozói, akiknél egyébként az intermediális, installatív, nehezen, műszakiklag bonyolultabban összerakható művek összeállításához külön embereket alkalmaznak, akik általában, s nem mellékesen, ilyen jellegű területekről érkeznek ebbe a szakmába és persze külön emberek foglalkoznak a képek/szobrok installálásával, amely más fajta tudást, tapasztalatot feltételez. Ezzel szemben nálunk minden típusú feladattal ugyanazt, vagy jobb esetben ugyanazokat terhelik meg, így megteremtve egyfajta tipikus magyarosan kapkodós, ideges kiállítás létrehozási jellegét. Nehezíti a dolgozók helyzetét az a sajnálatos tény is, hogy legtöbb intézményünk vezetője túl sok kiállítást épít az éves programjába, ezzel totálisan lerövidítve a készítés és leszedés idejét, fokozva az amúgy is feszes tempót, totális káoszokat előidézve. Túl nagyok a vállalatok és teljesen végiggondolatlanok a háttér kivitelezések gyakorlati megvalósulásának normális lehetőségei.

Egyébként, mint festőnek, magánvéleményem az, hogy egy kiállítás létrejöttének során nem beszélhetünk „háttér-emberekről”, csakis együttműködő partnerekről. Végezetül úgy gondolom: a szakmának „kutyaötelessége” lenne sokkal nagyobb tisztelettel és szeretettel viseltetni ezen „kollégák” iránt, beleértve a portásokat, teremőröket, jegyszedőket, takarítókat is, mert ők azok, akik rajtnak kívül valóban hátukon cipelik művészetünket, „bearyanozva” az amúgy sem túl festészet centrikus hétköznapi szürkeséget amiben élünk. Amíg ezért külön figyelmeket kell a többségünkre, addig a magyar képzőművészet mindig féllábú óriás marad.

Időbazar

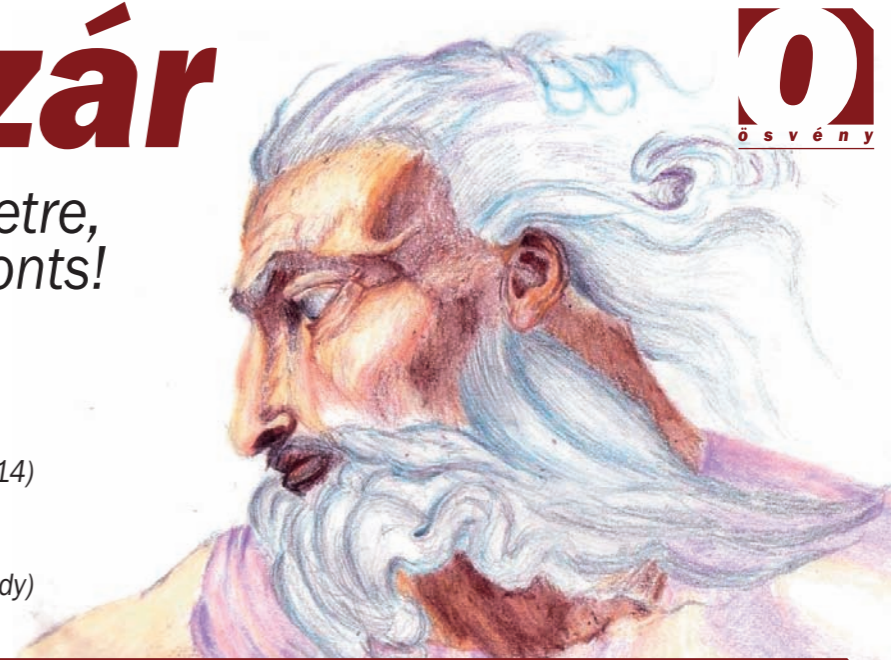
Pezsgőt az üzletre, ne az újévre bonts!

Rossz! Rossz! – mondja a vevő, de amint elmegy, már dicsekszik.

(Példabeszédek könyve, 20:14)

A ma lesz a holnap tegnapja

(Bergendy)

Michelangelo vállat vont. Végtére a kényszermunka is üzlet, ugyanaz az ára, mintha saját jószántamból választom – gondolta. Közben II. Julius pápa dörgedelmes fenyegetőzését kellett hallgatnia arra az esetre, ha a Sixtus plafonja mázolatlan maradna. A kereskedő lehetőségei végtelenek. Nem merülnek, nem merülhetnek ki abban, hogy az adott portékához megtalálja a megfelelő vevőt. A jó kereskedő bárkinek bármit elad. Mégiscsak igaza lehet a Say-dogmának, hogy minden kínálat megteremti a maga keresletét – ha ugyan jók a kereskedők. Ha jók a kereskedők... akkor világválság sincs. Minden festő galérista. Van Goghnak ugyan kicsit későn jött meg a kereskedői vénája. Egészen konkrétan túl későn. Eképp okoskodott Michelangelo megrendelőkről, gazdasági bajokról, pályatársakról, miközben agyában kipattant az isteni szikra: ha minden eladó, akkor tehát mindent el lehet adni. Rafinéria kérdése az egész...! Így indult a Sixtusi kápolna mennyezetének freskósítása.

Ki teremt kit, inkább mi teremt mit az Ádám teremtése című freskón? A szabatoság kedvéért: egy repülő öregúr szinte megérint egy, a földön alétan fekvő, éledező férfiembert. Ez vagy blaszfémia, az ábrázolhatatlan ábrázolása, már ami az öregurat illeti, vagy elegyítés, szinkretizmus: az öregúr nem az, akire gondolunk szabadna, akire netán gondolunk is, ha ugyan tudunk rá gondolni. Szárnyalása, alakja, mozgása, mozgalmassága, vénsége máshonnan lehet inkább ismerős, semmi esetre sem a Genezisből. Hát akkor kicsoda ő? Nemde ő a tovaszálló, szárnyaló, elsuhanó, röppenő, suhogó, ámde érintésével pillanatot létrehozó? Nemde ő a legfőbb, a legfőbbnek tartott Zeuszunk édes jó atya, neki is ura tehát és így mindenknek ura, Kronosz?!

Így adta el Michelangelo az időt. Meglehet persze, a Vatikán maguk között azt rendelte meg tőle.

*****

Van egy ember, itt él köztünk. Nem közénk való. Nem európai. Keletről jött, no, nem távolról, sőt közelről. Nem érti az emberek elkeseredett dühét, a cécot, felhajtást az ilyen-olyan hiper- és szupermarketek, áruházláncok, millióféle elektromos bolt gyűjtőládába kézbesített prospektusait illetően. Miért baj, ha az ember válogathat, szemezgethet, otthon, fotelból, mintegy virtuálisan korzózza végig a bazársort, ha már a „bazársoron” úgyis csak lökdöződik, tolong, őtrjög? Lábat kinyújtja a dohányzóasztalra, mellette vízipipa szörcsög, a régi öntöttvas tűzhelyen forrva ontja illatát a törökös kávé. Fura népek élnek itt. Bárkit beengednek, aztán ha telidesteli lesz a gyűjtőláda, szidják azt a sok rikkancsot és itthagyt újtsághegy-szemeket. Örülének inkább; akárhogy is, de

megörzödött, tradálódott a kirakatnézegetés kellemetes, bájseverésző, polgári szokása a múlt század elejéről. Szóval ül a fotelben, járja a bazársort, aztán csak oda megy el, ahol azt és úgy és annyit kínálják, ahogy az olvasva volt. Minek akkor az idegbaj?! Ebben az újságban kinézi magának ezt, abban azt, majd ide megy, és megveszi ezt, odamegy, és megveszi azt, amott meg amazt.

De azért csak piszkálja valami. Valami hiányérzet. Óh, be jó lenne eladóval találkozni, aki megszólítja, és azt mondja, ha már megveszi ezt miért hagyja ott azt? Miért nem vesz a tej és a gríz mellé, ahogy az dukál, kakaóport, netán tart odahaza a vitrinben? Nem, nem, elfogyott, mondaná ő, majd hozzáténe úgy egy fél óra beszélgetés, mit beszélgetés, hangzavar, térdcsapkodás, ágálás, parolázás, kvaterkázás és tüzes-heves vita után, hogy a szomszéd boltban azt biza olcsóbban adják, ugyanilyet, hát ő inkább ott veszi meg. No jó, mondaná az eladó, no persze, de ez itten egészen friss, hovatovább inkább kakaópor, s hiába van ugyanaz ráruva, itt egy kicsit több az aroma, mert ugye a licence azzal ellentétben eredeti, s ez ki is derül a csomagolásról, ha az ember tüzetesen átolvassa. Híába az azonos márkanév, a szomszéd boltban csak gyenge utánzatot talál az ember, nem beszélve arról, hogy ehöz igazi tejbegrizes kanalat is kap a kedves vásárló, s ha veszi a fáradságot tájékozódni a kiskanálpiacon, akkor tudva tudhatná, hogy így mintegy három forint hetven fillért nyerhet, ha az eladó történetesen kettő nyolcvanot engedne – s miért ne tenné?! Ittam én már inkát is, mást is, nincs olyan nagy különbség, ha nem enged három huszat, hát nem éri meg. Kerek három forint engedménnyel rögzül végül az ár, a drága vevő méltatlankodik még egy picit, egészen addig, míg kilép az utcára. Megállva a csukódó ajtóban, széles mosoly terül el

arcán. Az eladó sopánkodik, miközben csomagolja a portékát. Jaj, kicsoda ráfizetés, kész bukás, ha ez így megy tovább a jószívűséggel, hamarosan bezárhat. Sopánkodik, sopánkodik egészen addig, míg a vevő kilép az utcára és bezáródik mögötte az ajtó, akkor kezd csak dörszólni tenyerét.

Karácsony előtt történt, példának okáért, hogy emberünk eladószerűbe botlott egy számítástechnikai üzletben, s azt találta mondani, értsék meg, adózási okok miatt öneki éppen negyvenkilencezer forintot kellene most költenie, ha tehát kétezer forintot engednének az ötvengegyezer forintos LCD monitorból, megvenne egyet. A valami olyasmi meg csak nézett értetlenkedve. Ami az értetlen nézést illeti, gyanítható volt, betanításkor sajátíthatta el, mert az üzletvezető is hasonló, „ez tökéletesen meg van hibbanva!” kifejezéssel nézett rá. Nem maradt más, visszamenni az ünnepek után, és megvenni a monitort akcióban harminckilencezerért.

Ide jutunk, ha más kereskedik helyettünk, ha infantilizálnak; ha alkudni is anyucit küldjük a boltba – buborékol a gondolat a vizipipából. No, de mit tegyünk, hibádzik erre felé valami pajkos rafinéria. Legyen meg Allah akarata...!

*****

Elbúcsúztattunk egy évet, lezártuk, elmúlt. Vagy talán inkább: megvettük. Tavaly még ott álltunk a boltban, hogy mérjük ki nekünk, mondhattuk volna, ő de nem ebből a fajtából kérünk, inkább valami olyat, mint amit a szomszéd boltban adnak, sőt tudják mit, inkább átmegegyek oda, s ott veszem meg. No, de ott lényegesen drágább, unalmasabb, hétköznapiabb, reklámszerűbb, ez viszont olyan valóvilágos – mondhatta volna az eladó. Higgye el, megéri. Annyira azért mégsem – folytattuk volna az alkut. Vegyük például az energiaárakat vagy az életszínvonalat általában, vagy nézzük csak a kedélyállapotot, a közérzetet...! Nem jó ez itt, akárhogy is. Na jó, tízezerrel kevesebért megveszem, de ha most sem válik be, hát panaszt tesztek a fogyasztóvédelemnél, jövőre pedig megegyek a szomszédba. De mondja már meg végre – fakadhatott volna ki az eladó – melyik szomszédra gondol egyáltalán?! Mert ha kilép, és jobbra fordul, ott minden drága és silány. A balra eső pedig magát eleve utálattal, lenézéssel fogadja: engedek ötezeret. És ez így ment volna egész évben, ha az esztendőt nem hagyjuk elsuhanni, elröpülni, hanem ha megvesszük pillanatosól, órástól, napostól, hónapostól; ezenmód az egészet. Ha megvettük volna, most már kiűnn az utcán mosolyoghatnánk a jó üzleten, és mit törődnénk azzal, hogy odabenn valaki a tenyerét dörszöli! Ám sosem késő, hiszen ránk köszöntött egy új év, előttünk áll, akarom mondani: mint órvat, rusnya, ijesztő portéka kínálja magát, eladó. Kár lenne tőle bármi jórt remélni, valami jobbat, mint a tavalyitól. Jó ugyanis a tavalyi volt.

Czövek Olivér

Szubjektív bevezető a fényművészetbe

Különös fényformák úsztak, lebegtek, suhantak tova a hatalmas, íves falon egy sötét teremben, melynek a közepén egy üvegvitrin állt, benne egy önként vállalkozó, alvó hölgygel. A CAVS (a világ egyik legjelentősebb egyetemének – Massachusetts Institute of Technology – egyik intézete) rendezett „Dreamsteage, Álomszínpad” néven kiállítást egy sötét és egy világos teremben. Láthatóvá kívánták tenni az álmot, az alvás folyamatát, azáltal, hogy a vitrinben fekvő hölgy agyi elektromos tevékenységének, valamint a szemzúduléseknek, a bőrnedvesség tartalmának és még néhány tényezőnek a felerősítésével vezényeltek scanner párokat, melyek a rájuk vetülő lézerténytet modellálták és impozáns méretekben a környezetbe kivetítették. A világos teremben tudományos információkat állítottak ki, melyek az agyra, illetve annak tevékenységére vonatkoztak. Hogy az álmok vetültek vajon ki, vagy az alvás folyamatában megvalósuló biológiai tevékenységek váltak a látvány meghatározóivá, kérdéses. De a lényeg nem ebben van.

Ha felfejtjük a képet, az alapjellemezők összeállnak: interdiszciplinaritás, csúcstechnológiai eszközök feltárása, a vágy, hogy behatoljunk az ismeretlenbe, tudásunk, eszköztárunk korlátainak a tágitása, egy olyan karakterű látvány létrehozása, mely a fény közvetlen modellálásából születik.

A fényművészet a „testetlen fény” közvetlen artikulációja – mely a fénytulajdonságok ismeretében, vetítés vagy mesterséges fényerjesztés által realizálódik. Virtuális valóság, melynek különböző elemei önmagukban csak a mű lehetőségének hordozói.

A fény létünk nélkülözhetetlen része, a képző- és iparművészs számára különösen az. A láthatóság megkerülhetetlen az alkotáshoz, ugyanúgy, mint az élmény felkeléséhez. A Nap a legnagyobb festő, mondták az impresszionisták hajdanán, és a képzőművészeket méltán nyugtázták le évszázadokon át a fény teremtményei. Nemigen gondoltak arra, hogy a fény önmaga is az alakíthatóság – a formálás – a teremtés közvetlen eszköze legyen. Hogy ugyanúgy elemezhető, megközelíthető, megismerhető és felhasználható anyagszerűséggel bírhat az alkotó számára, mint az agy, a márvány vagy az olaj...

A fényművészet gyökerei az ősidőkre nyúlnak, de kezdetei a XX. század első felét idézik – különösen a Bauhaust és Moholy Nagy László tevékenységét. A dán/amerikai Thomas Wilfred az új műfaj esztétikai elméletét minden ízében kimunkálta, létrehozására maga konstruált műszereket, és számos művet alkotott. 1930-ban megalapította a Fényművészeti Intézetet is. Kepes György Chicagóban – a Moholy Nagy által megindított New Bauhausban, ill. a School of Design-ben – fényosztályt vezetett, majd létrehozta az első olyan kutató intézetet, a Center for Advanced Visual Studiést (CAVS/MIT) ahol művészek, tudósok, műszaki szakemberek együtt dolgozhatnak. Ez máig a technikai művészetek minőségi akadémiaja. De ha összehasonlítjuk ennek a profétikus időszaknak a lehetőségeit a mával, olyan, mintha egy lupét hasonlítanánk össze egy elektronmikroszkóppal. A XX. század utolsó harmadában kibontakozó opto-elektronikai forradalom, amely a világot egyre inkább átírja, páratlan új lehetőségekkel dúsítja fel a vizuális kifejezés eszköztárát is. Ezek humanizálása, a művészek által történő meghódítása megkerülhetetlen feladat, a legvonzóbb kalandok egyike.

Mivel magam is művész vagyok, nem művésztörténész vagy fizikus, hadd mutassam be a fényművészet egyik alap problémáját, a fény „anyagszerűségének” a kutatását, vagy az eszköz humanizálását, művész voltomból fakadó szubjektivitással, döntően saját tapasztalataimra építve...

Fényművészettel évtizedek óta foglalkozom. Amikor a Központi Fizikai Kutató Intézetben a hetvenes évek második felében, Kroó Norbert fizikus meghívására, a tevékenységbe belekezdtem, elsődleges feladatként azt tűztem ki magamnak, hogy a lézerténytet tulajdonságait a festő szemzőgéből ismerjem meg. Talán pontosabb, ha azt mondom, hogy a vizuális lehetőségekkel élő művész szempontjából fejtsen fel. Míg tegyük fel, a márvány tulajdonságainak megismerése évezredek előtapasztalattal bír, s a mesterekről sok minden átvehető, a lézerténytet a hetvenes években csaknem szüsterület volt a művész számára, s döntően a sokéves laboratóriumi tapasztalatok által táruult fel.

A lézerténytet három alapvető tulajdonsága a következők:

1. a nagyfokú irányíthatóság, az egy pontba koncentrált irányítás,

2. az egy pontba koncentrált nagy fényerő,
3. a lézerténytet nagyfokú rendezettség, monokromatikus-sága és ebből fakadó interferencia képessége.

Ezek eltérő képi lehetőségeket rejtenek magukban. Vegyük sorra ezeket a fénytulajdonságokat:

1. A lézerténytet nagyfokú irányíthatóságából fakad a scanneres rajzolás lehetősége. Ebben az esetben az egy pontba irányított fényt x-y tengelyen mozgó tükörpárra bocsátjuk (ez a lézer-scanner), a tükröket vezérlő elektronikát összekötjük egy komputerrel, amelybe bescannelt rajzokat (a megfelelő átalakítással) kivetíthetjük. A kivetített rajznak nincs mélység élessége, így a tér minden szegmensében élesen jelentkezik. A vetítés sebességét, nagyságát, anamorfiját vagy fényerejét tovább befolyásolhatjuk, így elérhetjük azt, hogy a rajz akár egy pontból kiindulva a szemünk előtt születik meg, nagysága változhat, animálódhat és a méretét, ha olyan fényerejű lézert használunk, amelyik ezt bírja, akár városképi nagyságrendűvé fokozhatjuk. Hiro Yamagata los-angelesi fényművész az afganisztáni belháborúban a tálibok által lerombolt, a Bamiyáni völgy sziklafalába faragott hatalmas méretű Buddha szobrot rajzolta újra eredeti méretben, lézer-scannerekkel 2005-ben.

Merőben más koncepcióval és az eszközrendszer eltérő karakterű felhasználásával ez év elején a Kiscelli Múzeumban mutattam be két lézer-environmentet, melyek újszintén főként a scanneres rajzolás aknázták ki. Nyugodtan kijelenthetem, hogy a felhasználó háttértechnika semmiben nem marad el az amerikai párhuzamok mögött. Az Új Művészet augusztusi számában ismertettem ezt az időben változó fény-környezetet „Mitikus fénytér és csúcstechnológiák” címmel. Ebből idézek néhány sort: „Fényvonalakkal rajzolni ma szinte mágia. Él, liuket, előtérrel születik egy fénypontból, a vonalas rajz nagyságrendje kitágul. Falra, tüllre, térbe, vízfüggönyre, olaj-permetre, akár felhőkre is rajzolhat...”

Felveti a legelementárisabb és legegyszerűbb vizuális kifejező eszköz, a vonal újra értelmezését is.

„Ebben a lehetőségben számomra óhatatlanul benne van a szembesítés az indulással.

A sziklarajzokkal... Jávorszarvasok és rénszarvasok, vonuló lovak, medvék, madárfeji emberek, sámánok-sugaras fejdíszekkel, madár vagy bogárfejjel, dárdás alakok, vízimadarak, géme, maszkok és hajók. Mind vonalalak. A látvány

legegyszerűbb kifejező eszközt, a vonalakat homokba is rajzolhatták volna, de sziklába vészték. Megküzdöttek a maradványokért.

A fényvonalakkal ma átérthetők a rajzok. Belőlük virtuális valóság lett mellyel fény szöttezzé alakítható egy templom tere. Felfokozódik a vonalak mágikus ereje. A Kiscelli Múzeumban szinte a születés pillanatának a részeseivé válhatunk. Megjelentek a formák a pilléreken tíz méteres magasságban, a pillérállások között rusztikus téglasíkon, tüllökön és vízpermeten a térben és a falakon. Ezek a folyamatosan változó (fal) fény-firkák nem rongálnak semmit, az elektromágneses sugárzás megszűntével eltűnnek.”

A térivetítés eszköze természetesen nem pusztán a lézer, hanem a nagy teljesítményű (néhány tízezer ansilumenes) projektor is. De ezekről a lehetőségekről és fényművészet más lehetőségeiről a későbbiekben írok.

Térjünk vissza a lézer fénytulajdonságainak további művészeti megközelítésére:

2. A lézerténytet második tulajdonságából, az egy pontba koncentrált nagy fényerőből fakad a városképi nagyságrendű fény-strukturák, fény-szobrok létrehozása. Ehhez tíz és harminc watt körüli fénytelsítmény szükséges – egy pontba koncentráltan. Ha felidézünk az augusztusi verőfényt, egy napfényes pontra mintegy milli wattnyi fénytelsítmény jut. Nem szükséges, hogy elérje az egy pontba koncentrált fénytelsítmény az egy wattot, hogy egy papírdarab lángra lobbanjon ettől a fényenergiától. Belsőterben néhány wattos lézerek elegendők fénystrukturák, fény-szobrok létrehozására. A Kiscelli templomtérben is néhány wattos lézereket használtunk.

A lézerténytet erre a tulajdonságára – a koncentrált nagy fényerőre – alapozódik az anyagmegmunkálás számos új lehetősége is. Rendkívüli pontosságú és hatékonyságú. Széndioxid lézerekkel (melyek nem a látható tartományban sugároznak) üveget, fémeket vagy egyszerűbb esetben pl. plexit lehet vágni. Gyakorlati felhasználása egyre elterjedtebb.

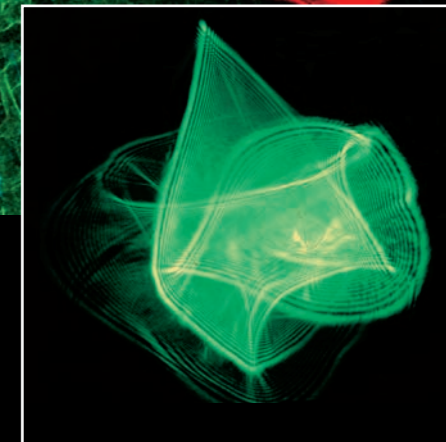
3. A lézerténytet harmadik tulajdonsága nagyfokú rendezettség, monokromitása. János professzor szavaival élve: míg a kripton izzó kócos fényt bocsát ki, a láthatóság tartomány egészében 400-800 nanométer között, addig a lézerténytet jól fészült fény, például egy hélium-neon lézert, durván 630 nanométeres vörös színt. Ezt a fényt hiába vezetjük át prizmán, a prizma legfeljebb elteríti, de tovább nem bonthatja, megmarad 630 nanométeres vörösnek. Színeben tovább bonthatatlan, olyan, mint a zenében a szinuszhang, amelynek nincsenek felhangjai. Ebből a rendezettségéből fakad az a különös tulajdonsága, hogyha átvezetjük egy víziszta anyagon, a fény szétválk, majd eltérő utat megtérve újra találkozik, és sejtelmes fényhálórt teremt. A fényűcsök és kioltások rendszere úgynevezett interferenciákat hoz létre. A lézerténytet ez az interferencia képessége képleg számos gazdag tartományt rejt: interferencia lézergrafikák, szuperpozíciós képek, a hologramok eltérő fajtai.

Mint említettem a hetvenes évek közepétől végeztünk kísérleteket a KFKI-ban. A lehetőséget Kroó Norbert, a magyarországi lézerkutatás vezetője teremtette meg, aki éveken keresztül önzetlen segítőtársam volt ebben a munkában. 1977-ben létrehoztuk a FOTON ART csoportot. A munkamegosztásban nekem, mint festőnek a legfontosabb feladatomban az volt, hogy a fényhullámok találkozásának véletlenszerűen tűnő képi káoszban feltárjam az ok-okozati viszonyokat, rendet teremtsék, megtaláljam a leghasználhatóbb motívumokat, a tudatos alakítás összefüggéseit és eszközeit. A kísérletek folyamán a látvány tovább értelmezésének olyan lehetőségei villantak fel előttem, amelyek új képátalmazási módszer megvalósítását tették lehetővé. A módszer lényege, hogy interferenciákra épül, de a látvány újonsága a szuperpozíciók által valósul meg, s megjelenítéséhez nélkülözhetetlen a koherens fény. Az ún. képlemezen rögzített motívum klasszikus optikai eszközök megfelelő helyen történő közbeiktatásával tovább értelmezhető. A keletkező képen kivethető a megmintázott valós mikromotívum és annak a Fourier transzformálta, a hozzákapcsolható interferenciaképp. Arányuk a folyamat metamorfikus alakulásában változtható. A legnagyobb lehetőség ebben a módszerben az érzéketlenség és a törvényszerűség összekötő hidjának a láthatóvá tétele. A szerves és folyamatos képi változások megteremtik az átmenet-

ter a szemünkkel segédeszközök nélkül is érzékelhető világ és a matematikailag pontosan leírható lézerinterferenciák között. Ez a folyamat a csak lézertel létrehozható formák páratlan gazdagságát hozta. 25 évvel ezelőtt, 1980-ban szabadalmaztattuk. A módszerrel a vizuális gondolkodás velejárója a metamorfikus folyamatokra koncentráls, az ebből fakadó időbeliség, a fényvel történő környezetteremtés, a multimedialitás, valamint olyan ismeretek elsajátítása, amelyek interdiszciplináris jellegűek.

Az útkülönbségből fakadó interferenciák téri információkat is hordoznak. Ez a speciálisan rendezett - idegen szóval koherens - fény a holográfia alapja is. Bár Gábor Dénes zsenialitása olyan időben teremtette meg a hologram elvét (és a megvalósítás tárgyi bizonyítékát is) amikor még nem állt rendelkezésre megfelelő tulajdonságú – azaz koherens – fényforrás, még nem volt lézer. A lézerek felfedezése és alkalmazása tette a holográfiát láncreakción keresztül kibomló új lehetőségek alapjává. A lézerek felfedezése után mégis mintegy évtizednek kellett eltelnie, hogy a hologram a kiállítóterekben is megjelenjen. Először Bécsben a vizuális kommunikáció századik évfordulója alkalmából rendezett kiállításon mutatott be művészi igénnyel készített hologramokat Margaret Benyon 1971-ben. Az első nagyszabású „világkiállítás” melyen a hologramot, mint új művészeti médiumot mutatták be Frankfurt am Mainban volt, az ösznémet Filmmúzeum avatásakor 1984-ben. Meghívóján az MIT/CAVS-s Harriet Casdin Silvernek nyomtatott hologramban megfogalmazott konceptuális groteszkje volt. Ez volt az első eset, hogy a caulfieldi szabadalmat meghívón alkalmazták. Egyetlen ún. „kelet-európai” művész meghívottja voltam a kiállításnak, melyen Rűg Voltairének c. reflexiós hologram sorozatomban állították ki. A hologramokat a Műszaki Egyetem I. sz. Fizikai Intézetében készítettük. A Voltaire sorozat a vizualitás olyan tartományába vezet, amely csak a holográfia által létrehozható. A holográfia alapmágiján túl, hogy a síkon időben változó tér teremthető, elsősorban az érdekelt, melyek azok az új érzékelési élmények, amelyek csak a holográfia lehetőségei által kelthetők fel, s amelyek eddig csak virtualitásként léteztek. Ebben a hologram sorban a térérzékelés egyik alap sablonja kérdőjeleződik meg és olyan téri viszony jön létre, ami egy tér-érzékelési képtelenséget tesz valóságossá. Evidens, hogy az élő lévő takarja a hátul lévő, de ez az evidencia a sorozat harmadik darabjánál megszűnik, mivel a fény belsejébe kerülő rugó takarja a hozzánk közelebb lévő szemet, orrot, száját. Így valósul meg egy érzékelhető téri lehetetlen, csoda vagy képtelenség, ami létezik a hologram által. Ezen a kiállításon kerestem meg Harriet Casdin

Silver. Ő vetette fel először az MIT-ba történő meghívásomat. Ez 1987-88-ban valósult meg először, amikor fényművészeti munkásságom alapján a CAVS taggá választott. Itt főként a transzmissziós holográfia képi lehetőségeivel foglalkoztam. MIT MEDIA LAB-jában készültek a Fénykalligráfiával kapcsolatos hologramjaim. Az MIT-n és más amerikai egyetemeken /Boston University, Union Collage/ a fényművészet lehetőségeiről, különösen az ún. szuperpozíciós módszerrel tartottam előadásokat.

Ez a néhány gondolat, amit itt közreadok, egy hangsúlyozottan szubjektív bevezető a fényművészet ma már egyre összetettebb problematikájába. A fény alkotó médiummá vált –lehetőségei most vannak kibomlóban és terjedőben. A fényművészet számos viszonylatában a műalkotás tér-idő szemléletének újra gondolását is jelenti. Legrisztább megnyilvánulásaiban a vizuális művészetek egyre inkább a látás folyamatának művészetévé válnak.

Hogy a fényművészet túl van vagy innen az avantgard, posztavantgard vagy posztmodern elképzeléseken és dogmákon – ezzel nem foglalkozom. A fényművészet olyan belső dinamikával rendelkező területe a vizualitásnak, mely nem egy lezárult vagy lezáródó művésztörténeti korszak egyik stílusa vagy irányvonal, hanem az utolsó évtizedekben kibontakozó új mediális lehetőségek jövőbe ívelő együttese, melynek kialakulásában komoly katalizáló szereppel bírt az opto-elektronika dinamikus fejlődése, és az az alapvető emberi igény, hogy a technika és tudomány új eredményeit az emberi pszichikum mélységeiben megmértsük.

–folytatjuk–

Csáji Attila

Megmentett művészet

Paizs László 70 éves

Hetven év magasából fontos körbe tekinteni: milyen eredményeket hozott az elmúlt évtizedek sok-sok küzdelme, viaskodása, munkálkodása. Egy alkotóművész esetében pedig különösen fontos egy saját összegzés, felmérése a megtett útnak, esetleg meghatározni a jövő teendőit. Mert hetven év természetesen sok – már majd öt évizedet a pályán –, de ugyanakkor olyan életkor, amikor még nagyon is lehetnek tervek, megvalósítani kívánt elképzelések. A kortárs magyar képzőművészetben igen erős a 35-ösök évjárat. Vannak olyanok, akikről méltatlanul kevés szó esik, pedig megérdemelnék, hogy külön is köszöntsük őket, mint a Sopronban élő kiváló érmészt, Sz. Egyed Emát, a mindig árnyékban dolgozó festőt, Gerő Andrást, ám itt van körülöttnök egy jeles „triász”. Idén volt hetven éves Gyémánt László – igényes válogatással rendezett munkáiból áttekintő kiállítást a Körmenyi Galéria – ugyancsak most érte el ezt a büvös életkort Sváb Lajos, aki kivívta kollégái elismerését, hiszen a Magyar Festészet Napja alkalmából Életmű Díjban részesült, majd elnyerte a Prima Primissima szavazás nagy-díját is, s 2005. utolsó napjaiban töltötte be 70. életévét Paizs László, akinek neve után nem is írhatjuk simán, hogy festőművész, hanem ő aztán igazán festő, szobrász grafikus vagyis képzőművész. Ez utóbbi három művész pályája azonban eltérően alakult. Paizs a hetvenes évektől meghatározó alkotója lett a magyar avantgard képzőművészetnek, a legkísérletesebb alkotók egyikévé vált, akinek életműve egyéni tudatossággal folyamatos fejlődésben vált egészen egyedivé, mind szemléletében, mind pedig választott technikáiban, egészében kivételes innovatív erejével.

Tanulmányait az Iparművészeti Főiskolán végezte 1954 és 1959 között, s a hatvanas években először volt mesterei murális munkáinak kivitelezésében vett részt, s hagyományos technikával képeket festett. Nagy hatással volt rá 1964-ben a Velencei Biennálé, ekkoriban a pop-art áttörésének folyamatát érezte ő maga is. Új anyagok irányában kutakodott és 1967-ben megnyílt egyéni kiállításán varrott technikával létrehozott műveket állított ki. Még ez évben e munkáit visszaosztották a Fiala Képzőművészek Stúdiója tárlatáról, melynek hatására évekig nem készített új művet, majd 1969-től kezd kutatni olyan új anyag iránt, melybe be

tudja foglalni már-már pusztulóban lévő korábbi munkáit. Ekkor fedezte fel a plexi anyagát, melynek nagyipari alkalmazása folyamatos, de egy alkotóművész számára elérhetetlen, s ezért Paizs László – szinte életveszélyes kísérletezés folyamatában – maga találja meg a plexi előállításának technológiáját. Évekkel azelőtt készült varrottasai e plexi kúbusokban sajátos kövületként jelentek meg, szinte időlenné téve a saját maga által korábban készített, pusztulófélben lévő műtárgyakat. És elindult egy nagy alkotói folyamat. Hamar felfedezte, hogy a plexi önálló plasztika létrehozására is alkalmas, így stílusgazdaggá is vált művésze, a pop-art ironiájából a konstruktivizmus keménységéig jutott el, sokszor érintkezve a minimal-art szemléletével. 1971-ben megrendezett kiállítását Somogyi József szobrászművész, a Képzőművész Szövetség akkori elnöke vezette be, 1972-es nevezetes Bercsenyi kollégium-beli bemutatkozását pedig a jeles kortárs (ő is idén hetven éves!) Makovecz Imre nyitotta meg. Színezett poliszter plasztikái is új szemléletet hoznak a magyar plasztikába. Később a plexi és a poliszter mellett megjelenik a fém is. A hetvenes évek második felétől pedig munkái egyre nagyobb számban jelennek meg belső terekben és köztereken, síkban, térben egyaránt. Paizs László munkáit 1980-ban bemutatják a Velencei Biennálé magyar pavilonjában. Művei külföldön is feltűnést keltenek, sikert aratnak. A kilencvenes években munkássága bővül a monumentális grafika felé, torzókat idéző testlenyomat sorozata új szakaszt is jelez pályáján.

*****

Paizs László hihetetlenül gazdag pályáivá engedett betekintést a jubileumi, 2005-ös év kiállítása, mely az eredeti tervek szerint három lett volna... Azért is figyelemreméltó ez a kiállítás sorozat, annak terve, mert a három helyszín, egyben három eltérő működtetőt is jelent, bizonyítva, hogy igenis lehet együttműködést kialakítani az egyébként egymástól eléggé elzárt szakmai munkát végző kiállítási intézmények, galériák között. Igaz, ehhez igen aktív művészet szervező tevékenységnek is párosulnia kell. Végül a magángaléria kimaradt a sorból (pusztán technikai akadályok miatt), ám a Képcsarnokhoz tartozó, de független szak-

mai vezetéssel működő Csók Galéria, valamint az Ernst Múzeummal fúzióban tevékenykedő Dorottya Galéria vállalkozott két jubileumi kiállítási kollektív bemutatására. A Csók Galéria a plexi plasztikákból adott egy kultúralt válogatást, a Dorottya Galéria pedig „Tépett-égetett grafika plexitábláiban” címmel mutatta be a művész legfrissebb munkáit. A Csók Galéria fontos helyszín Paizs László pályáján, hiszen majdnem éppen harminc évvel ezelőtt, 1976-ban már itt mutatta be plexiszobrait és poliszter plasztikáit, s most újabb munkáiból adott egy válogatást, ahol már elszakadt a valamikori pop-art konkrét tárgyszerűségétől, s inkább drámai foszlott, széteső fragmentumok örvödnek kúbusaiban, s mintha egy csontváz is felszenele az egyik műben, s a vizuális élmény leírásához és megfajlásához a legmegfelelőbb szavakat keresi. „Hangulatfestés” tehát nem lehet több egy „sorsfürkésző, írott azonosulási kísérletnél”. A közös bennük tehát éppen az, hogy mindkettőjüknek először látniuk kell ahhoz, hogy egy valamit megfelelőképpen „leírassanak”. Természetesen a „leírás” egy festő esetében átvitt értelmű szó, s leginkább arra vonatkozik, hogy az érzelmi és ösztönös meg-

Felely Balázs

Novotny Tihamér

Folyékony föld

Hermann Levente marosvásárhelyi festő kiállítása

[Almássy Téri Szabadidő Központ, Bp., 2005. december 3. – 2006. január 3.]

Leonardo da Vinci festő, szobrász, építész, polihisztor, író, a sokoldalú reneszánsz ember mintaképe a *Tudomány és művészet*, illetve *A festészetről* című munkáiban fejtette ki esztétikai és filozófiai nézeteit. Sokat idézett mondata, hogy „a festészet néma költészet, és a költészet vak festészet”. Kicsit részletesebben kifejtve, hogy „a festmény olyan költői műalkotás, amelyet látni lehet, nem pedig hallani, a költészet pedig olyan festmény, amelyet hallani lehet, nem pedig látni”.¹

Leonardónál a költő és a festő vitájában a látáson alapuló festészet viszi el a pálmát, mert a látás az egy pillanatba sűrített arányosságon túl „szeretetre indít”, s ő a lélek vigasza, vagyis ablaka az emberi testnek, „melyen át a lélek kilát a világ szépségére és örvend neki, így vigasztalódva testi börtönén, mely e nélkül a szépség nélkül örök gyötrelme volna számára”. Mert, „aki látását veszíti, elveszíti a mindenség szépségének felfogását, és hasonlatossá válik ahhoz, akit elevenen temetnének el egy sírboltba, ahol még élne és mozoghatna”.²

Folyékony föld. Különös, hogy Hermann Levente, a fiatal marosvásárhelyi képzőművész éppen ezt a címet adta legújabb festészeti ciklusának! Talán az íróember is munkálkodott benne, amikor az értelmezést segítő, erre a nem pusztán hangulatalkotó, de magyarázó szerepkörű, költői szóösszetételre akadt. S hogy még egy kis szellemi csavar is tekeredjen a csupa sáros, vizes, párás tájképi jelenet köré, témavilágával, mintha tudatosan kívánta volna megidézni Leonardo egyik ide vonatkozható mondatát a festészet és költészet közötti vitából. Ez a mondat pedig így hangzik: „A költészet nemes tulajdonságai közé tartozik ábrázolni a történet mozzanatait és összetevőit, ábrázolni a szép és kies helyeket áttetsző vizekkel, melyeken keresztül látszik áramlásuk zöld mlye, és hogy mint enyeleznek a hullámok, melyek réteken és finom fűvenyen (haladnak tova), a fűszálakkal és az ide-oda sikló halakkal: az ilyen finom részleteket inkább lehetne elmondani egy sziklakönek, mint annak, aki vakon született, aki soha nem látott semmit a világ szépségéből, sem a fényt, sem a homályt, a színt, a testet, az alakot, a helyet, a távolságot, a közelséget, a mozgást és a nyugalmat, ezt a tíz dolgot, melyek a természet ékességei”.³

Hát igen, az ilyen típusú festő valószínűleg költői szemlélettel közelít tárgyához és témájához, mire annak végső formáját megli, s az értelmező, az interpretátor ennek a készen kapott látványnak a költői hangulatán keresztül indul el visszafelé, amikor a vizuális élmény leírásához és megfajlásához a legmegfelelőbb szavakat keresi. „Hangulatfestés” tehát nem lehet több egy „sorsfürkésző, írott azonosulási kísérletnél”. A közös bennük tehát éppen az, hogy mindkettőjüknek először látniuk kell ahhoz, hogy egy valamit megfelelőképpen „leírassanak”. Természetesen a „leírás” egy festő esetében átvitt értelmű szó, s leginkább arra vonatkozik, hogy az érzelmi és ösztönös meg-

– és a fény, a tűz, a szín nem mutatkozna sehoh. Mintha Leonardo „sfumatója” mögül eltűnt volna a meleg fény, mintha itt örökre lement volna a nap, s végleg homályba burkolózott volna a világ, végképp elrejtve szemünk előtt a természet végtelenül gazdag kloritban tobzó, szenzuális gyönyörűségét.

De mintha ez a sejtelmese-

közéltés mellett, ő is nyelvi-fogalmi, gondolati-szemleli eszközökkel kíséri végig saját festészeti műveletét. Hermann Levente például szisztematikusan gyűjtötte azokat a fényképeket, újságfotókat és reprodukciókat, amelyek párás, ködös folyópartokat, tajtékos habokat görgető, tarajos hullámokat kergető tengervizeket, rissz-rossz, latyakos út menti tócsákat, felhős egekkel takaródzó kátyúkat és fűbe-sárba íródó keréknyomokat, vizet árasztó, süppedékes réteket, sekély, áttetsző patakmedreket és fényszőnyegeket futtató, nedvesen csillámló fövényeket, illetve tükörlapnak tetsző, csendes tófel-színeket ábrázolnak.

A saját maga által készített fénykép, a talált fotó vagy reprodukció azután további selekció, méretszűkítésen, részletkiemelésen, esetleg számítógépes feldolgozáson ment keresztül ahhoz, hogy festményeinek forrása és ihletője lehessen.

Folyékony föld – mondja Hermann Levente – folyékony olajfestékkel, frissen, csuklóból, divatosan, mégis átéléssel, alapvetően kétféle, közepes és nagy méretben festve... És itt valóban, mintha minden latyakos sárszigetekkel, úszó rétekké és utakká, képlékeny masszává, áramló egymásba alakulássá válna a víz által, és az egykedvűen szomorkás hangulat feloldódna valamiféle hűvös, hideg párában. Mintha minden csak sárgásbarna földből, faközöld vízből és halványkék levegőből állna, összekeveredve

személyes, nyomasztó lehangoltságot gerjesztő, „fosztóképző” önkorlátozást meghirdető közérzet, egy általánosabb korhangulatnak engedelmessé, esztétikáló vízként ömlött volna a festményekre, hogy a színek összemósásával, kielemezhetetlenné tegyen egy újabb század eleji életérzést.

A naturalista festmény, a fénykép, majd a nyomdai reprodukció és végül a virtuális kép elvették tőlünk az elsődleges természet, teremtető, életadó és gondviselő, panteisztikus létélményt, s magukat eszközként, médiumként kínálva fel a világ új értelmezéséhez, elélnk töltek az úgynevezett második természet bármivé alakítható, s látszólag következmények nélküli világát. Az Éden után, mintha az édeni állapotot idéző mesterséges világ is elveszett volna ebben az eltűnt Nap utáni visszagözöl-gésben, ebben az entrópikus ködképződésben...

Holott Leonardotól tudva tudjuk, „a tűz elemeszi a hazug-ságot, vagyis az áltudást, és előhívja az igazságot a sötérből. A tűznek az a hivatása, hogy tönkretessen minden hamis tudást. Leleplezője és tanítója az igazságnak, mert ő a fény, eloszlatja a sötétségnek, mely elrejtje a dolgok lényegét.”⁴

Végül, ezeket a képeket nézve, az emberben mégiscsak kialakul, lelkeből előhívódik egy fordított életérzés: ne csak vára-kozzunk, de készüljünk és törekedjünk a fényességre!

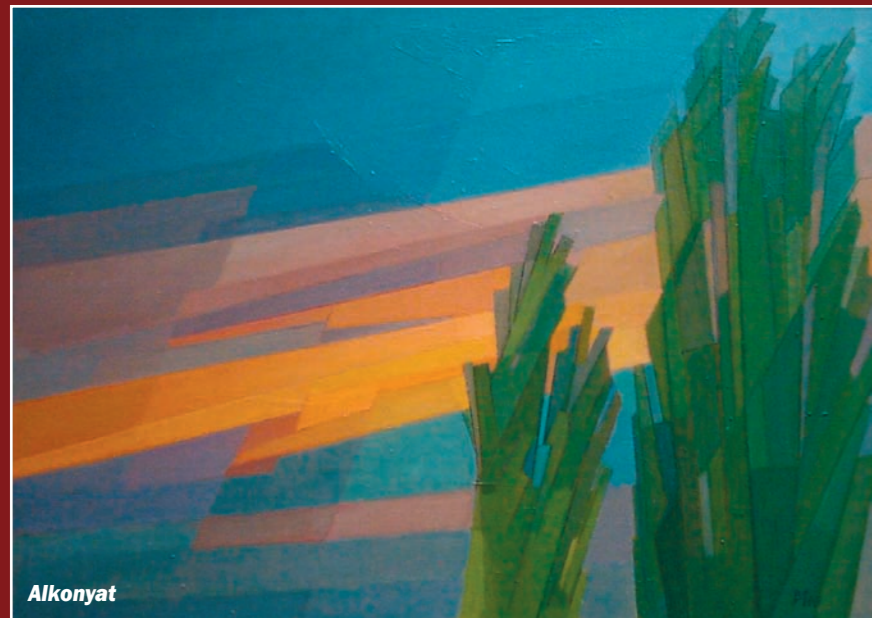
1 – Leonardo da Vinci: *Tudomány és művészet*, részletek. In.: *Esztétikai olvasókönyv*, Kossuth Könyvkiadó, 1970, 38-39. o.
2 – A művész naplójából. In.: *Hamvas Béla: Anthologia humana – Ötletér vébölcsessége, Életünk Könyvek*, 1990, 183-186. o.
3 – In.: *Esztétikai olvasókönyv*, 38-39. o.
4 – A művész naplójából. In.: 184. o.

A világ lehellete

Vázlatsorok Karsch Manfred festészetéről

Jelenlét

Alkonyat

Karsch Manfred grafikus és festőművész 1948-ban született Erfurtban. Lipcsében a Grafikai és Könyvművészeti Főiskolán szerzett diplomát. Pályája kezdetén Weimarban dolgozik a Klasszikus Német Irodalom Kutatóintézetében, ahol grafikat, könyvillusztrációkat, könyvborítókat készít. 1972-ben Magyarországra jön, Európa akkori legnagyobb falujába, Erdre költözik. Kapcsolatot teremt a Budapesten élő Fekete János és az Erden élő Eöry Emil, Kéri Mihály és Szepes Gyula képzőművészekkel. Az 1970-es évek derekától látogatja a Szentendrei festők műhelyeit. Figyelemmel kíséri Barcsy Jenő, Deim Pál és mások művészi törekvéseit. Első kiállítását Budapesten a FÉSZEK Klubban rendezte meg 1978-ban, majd kiállt Erdén, Erfurtban, Weimarban, Ausztriában, Hollandiában...

Immár több mint három évtizedet felőlelő oevre-ben megtaláljuk a pályája kezdetén készített figurális kompozíciókat, alkalmazott grafikat, krétarajzokat, majd a geometrikus és absztrakt táblaképeket. Számára az érdeklődés nem csupán ismerkedés emberekkel, tájakkal, falurészletekkel, a Dunával és szigeteivel, hanem az anyagok és formák egymáshoz való minőségi viszonyait, valamint a tárgyak, terek, a pozitív és negatív

formák kapcsolatának vizsgálatait is jelenti. Persze nem csak Erdre értendők, vagyis szűkebb környezetére az említettek, hanem magyarországi és európai útjain szellemiségével átitatott képi lenyomataira is. Karsch Manfred az inspiráció keltette gondolkodás alapjaitól jut el az absztrakció felső fokához, a látvány megteremtéséhez. Titka a fegyelmzett érzelem és a ráció rendező ereje. Korai konstruktív olajképeit a néhány konkrét vonallal, hideg és meleg színekkel kitöltött felületek drámai megoldásai jellemzik (Temető eldőlt fával, Terasz).

Karsch Manfred gondolataival különböző európai kultúrákat, vallásokat és népi hagyományokat közvetít műveinek személyességével. Igyekszik összekötni a természettudományost és a transzcendentálist, a múltat és a jelent, képi kifejezéseibe bevonni az architektúra művészi megoldásait (Amszterdam, Félem, Találkozás, A lépcső). Ugyanakkor képein színekbe szelődül a kocka, trapéz, kör... Szinte elveszítik a síkok, terek egymásra fonódásuknak erejét, mintha azt sugallnák a behatárolt színes felületek, hogy a világ időtlenségében, a végtelenben, csupán a művész lelkeből „kihajló” pillanatok részesei vagyunk. Visszafogottsággal, már-már szemérmességgel átitatott szín-

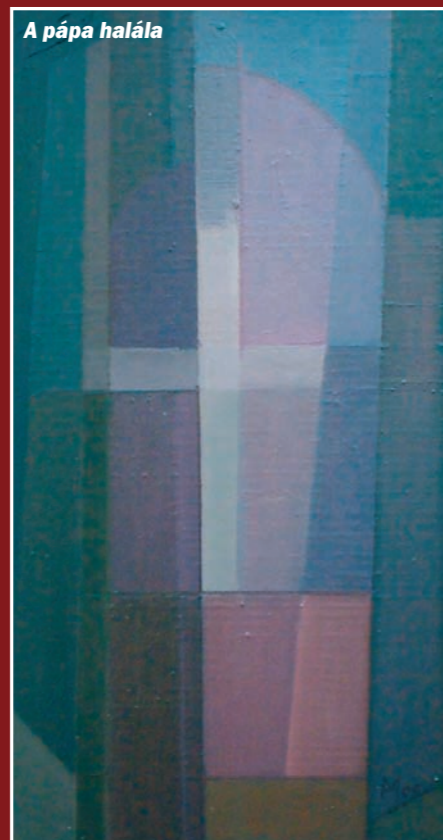
kompozícióiban mégis megérezzük ihletett erejét, hogy - a „rikító színek” innen és túl - bennünk él a világ bizonyosságába vetett hit. És mi sem természetesebb, hogy látványt felmutató képeivel látni tanít. Érzelmeket, gondolatokat indít el képzeletünkben. A titkait megfejtők pedig eljuthatnak általa azokba az emberi közösségekbe, hol megélhető az összetartozás igénye és vágya.

Karsch Manfred azok közé az alkotók közé tartozik, akik alázattal közelítenek a festészethez. A lélek finom rezdüléseit felmutató eszköztára egyfajta líraisággal párosul. Nem véletlen, hogy világosan tagolt színfolttal, ritmusai és arányai harmóniát keltenek. Nála a fény, a térben tiszta szerkezeteket teremtő sugarak a világosság, az érthető világ kifejezései. Nem a nincsről, a világ hiányaira figyelt, hanem a létezőre, a megfoghatóra, a teremtett világra (Ősz a Mártában, Napraforgómező, Tóparton). Ugyanakkor szüntelen érezhetjük természetközelségű képei láttán, hogy sikerül megvalósítania festészeivel a lírai misztikát. Érzésvilágába belesimul a szeme előtt kitaruló végtelen. Karsch Manfred hagyja, hogy átfolyék rajta a világ lehellete.

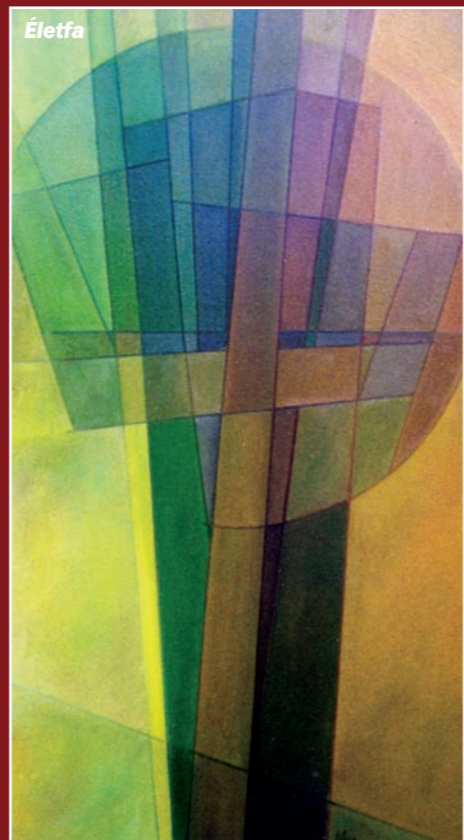
Büki Attila

Félelem

A pápa halála

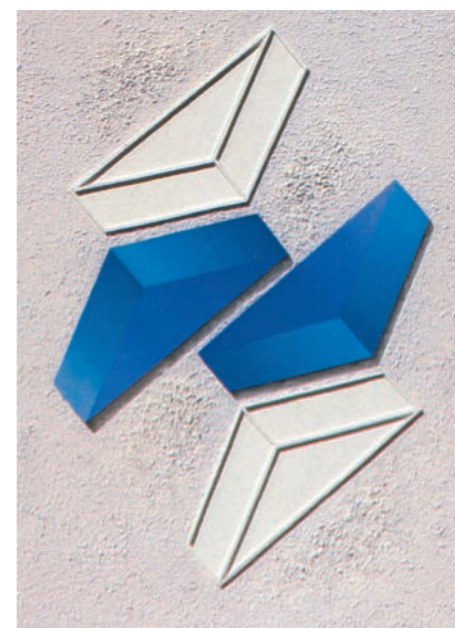
Életfa

Ábrahám Rafaelról

Nemrégben egy szakmai vitán az vált vita kérdéssé, hogy Barcsy Jenő miként minősítsük, szakmai tekintetben. Az a terminus technicus vált elfogadottá, hogy festő- és grafikusművész. Aztán a jelenlévő művészek között is felmerült ez a dilemma, melynek nyomán adódik a következők: a XX. századi magyar képzőművészetben, bár a képzés és a szakmai kondíciók és követelmények sokban eltérnek, mégis folyamatosan közelített egymáshoz a festészet és a grafika, képregényrajz, rajzművészet területe. Természetesen továbbra is ismerünk és számon tartunk olyan alkotókat, akik vagy ezen vagy azon a területen alkotnak és adott esetben csak festők vagy csak grafikusok, de kétségtelen, hogy az áthatások és kettősségek egyre elvelebbek, melyre a példák hosszú sorát hozhatjuk. Nos, ez a kis bevezetés azért volt fontos, mert a most 77. évében lévő művész, Ábrahám Rafael életműve is egyre elvelebben jellemző ez a körülmény. A művész hosszú rákésztülés után, már egy bölcsészkaron szerzett angol-szakos diplomával és némi könyvtárosi gyakorlattal került a Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1962-ben szerzett diplomát, grafika szakon. Mások mellett Ék Sándor és Hincz Gyula növendéke volt, de valóságos és igazi mesterének Barcsy Jenőt tekintti, s különös, hogy művésze szinte évtizedekig formai karakterében más irányban haladt, mint mesteréé, hogy aztán a nyolcvanas évektől kiterjedő festészeti munkásságában szervezősé váljék a geometrikus szerkesztettség oly fontosnak tartó művészi szemlélete.

Ábrahám Rafael grafikus életútjában a hatvanas, hetvenes években egy sajátos szürrealis szemlélet a meghatározó, s ekkor válik kitűnő művelőjévé a litográfiának, meghozza Kecskemé-

ten, de kitűnik művészi részkarcaival is. A hetvenes évek elején formai problémákkal foglalkozik, majd politika-közel, protestáló munkáival arat vihart (is) és szakmai sikert, s a nyolcvanas évektől jelenik meg lapjain a geometrikus kompozíció. Ekkor már ebben a szemléletben szita nyomatokat készít és kisebb akril festményei vezetnek el nagyméretű olajképek készítéséhez. A kilencvenes években teljesedik ki egyfajta igen személyes lírai-geometrikus festői világa, mely az utolsó években organikus elemekkel oldottabbá válik.

E képeiből állította össze 75. születésnapja alkalmából megrendezett kiállítás anyagát a Vigadó Galériában 2004. nyarán. E bemutatóról írta Szeifert Judit művészettörténész: „A líraiság és konstrukció, a geometria és az organikus világ jól megférnek, sőt egymást feltételező dialektikus egységet képeznek Ábrahám Rafael művészetében.” De a művész sosem nyugodott bele saját elért eredményei folyamatos további alkalmazásába, s e kiállításával egy időben újabb fordulat következett be művészetében, melynek jeleit azonban már a Vi-

gadó Galéria-beli kiállításon is észlelhetjük. Eddigi síkban kivitelezett művei kiléptek a térbe, pontosabban az alkotó ismert *motivumait kiléptette a térbe*. Újonnan alkalmazott unikitt felületre építette és építi bele eleven, jellemzően hajlított vagy egyenes élű formákat, a faktúra gazdagság megmozgatja a látványt, majd még erre a felületre, érdes képmzőre applikálja fából kivitelezett geometrikus forma-elemeit.

Ábrahám Rafael e legújabb munkáit *Galácsy-Horváth Zsolt szobrászművésszel* közös kiállításán mutatta be az ART 9 Galériában, a Ráday utcában, 2005. őszén. Az igényes kispasztikák, emlékmű tervek mellett erőteljes meghatározó karakterrel uralkodtak a térben a művész képei, melyek a festés művelete mellett, azzal szerves egységben a képzés manuális folyamatát is magukban foglalják.

Találó lett a műsorozat címe: a *tér-forma-szín művésze*. Valóban: immár a három kategóriát nem is lehet elválasztani egymástól, Ábrahám Rafael újabb munkáiban képes szintetizálni e minőségeket. Forma és szín karakterei eddig is élesek és határozottak voltak és ezek mellé lépett most a tér, manuálisan és virtuálisan is. Geometrikus motivumai mintha úsznának, repülnek a térben, ám egyúttal feltárva lágyaság és keménység, határozott él és elmosódottság, lezárt és nyitott, s a véges és végtelen minőségeit. A művész erőteljes szín hatásokra épít, van, ahol a kiegyensúlyozottság az érték, máskor az erőteljes tónusok ütőközése.

Különös művészi, festői utat érhetünk hát tetten esetében. Az évtizedek folyamán a grafika különböző technikáiban elmélyült grafikusművész a szín megjelenésével fokozatosan egyre nagyon affinitást érez a festészethez, a festéshez, redukálja motivum világát, kilép a figurális ábrázolás kereteiből, kialakítja szinte puritán, mértaniságra építő jelegyüttesét, megtalálja az adekvát festői technikát, majd azt tovább fejleszti a harmadik dimenzió felé. Ábrahám Rafael művészetére a formai karakterek lassú, megérlelt változásai között is azonban folyamatosan jellemző az erős intellektualitás, a szemléti művészi problémák szimultán magas színvonalú kezelése. Erről győzhetett meg minket utolsó egyéni kiállítása, s így lett ő is grafikusművész és festőművész.

Feledy Balázs

Kalauzművészet

A Vasarely Múzeum adott otthont tavaly decemberben Terebessy L. Föld képzőművész retrospektív kiállításának. Dr. Ferenczy-Nagy István, a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány elnöke megnyitóbeszédében Terebessy L. Föld élethivatásáról beszélt. „Hiszen a 22 kollektív és 30 egyéni kiállítás, amit maga mögött tudhat, már önmagáért beszél. Miután 7 év svédországi tartózkodás után hazatért, elkezdődött az otthonkeresés, a gyökerkeresés, a földkeresés. Mindig a föld, a levegő, a madarak, a tűz tűnnek fel egyre-másra a gondolatvilágából, olyan művészeti szemlélettel rendelkezik, amely a tájat, az érzékelést az emberi lélek részének tekinti. Szemlélete szerint csak akkor lehetnek az emberek lélektársak, ha megértőek tudnak lenni, ha a tárgyasult világ a szellemükig eljut. Művésze egyfajta kalauzművészet, amely elvezeti az embert a tárgyasult világon keresztül a szellemi átmenet felé.

Műveit szemlélve, mint például a Szellemi mélységmérő, az Egetlengető földhinta vagy a Kősapka, mindig ugyanaz a gondolatvilág tér vissza: szeretne elszakítani minket a nehézségtől, mely születésünktől kezdve kísért, amely paralel az eredendő bűn gondolati világával és egy szabadabb világ felé próbál taszítani. A Kősapka, ami velünk születik, és ha megszabadultunk tőle, akkor értünk meg valamit ebből a Földből, vagy a Földhinta, amely mindig felfele száll megfelelő ütemben, majd visszatér eredeti állapotába a Föld felé mutatva.

Mindig az organikus formákat keresi, mindig azokra próbál rámutatni, melyek továbbemelik az emberiség történetét.

Terebessy L. Föld alkotásai nemcsak nézhető, hanem egyben tapintható műtárgyak is. Egyszerre több érzékszervünkkel is tapasztalhatjuk azt a vonzerőt, amely felemel, majd lesüllyeszt minket a földre.”

- Ez volt a 31. egyéni kiállítása, amely egyben egy retrospektív kiállítás is. Mit gondol, a következő retrospektív kiállítás ugyanazt fogjuk látni itt a Földön, vagy csak Terebessy L. Föld fog változni?
- A válogatás a tárgyasult világot mutatja meg, azokat, amelyeket az alkotó értéknek tart. Azt, ami a művészről hiteles térképet mutat. Amire Elnök úr is utal, ez egyfajta kalauz szindróma, nekem az a dolog, hogy kalauzoljak az emberek.
- Ez a világ Ön szerint hiteles?
- Nem bánunk vele úgy, mintha hiteles lenne. Egy kicsit nagyobb műgonddal kellene ezzel a világgal törődni, mert nemcsak önmagunkra kell gondolni, hanem azokra is, akik utánunk jönnek. Kell, hogy legyen egy fontossági sorrend, ami meghatározza a dolgok státuszát. Elindulunk az életben, kapunk egy lehetőséget a földi létre, s utána nekünk készülnünk kell az útra a végtelenbe. Nem mindegy, hogy ez hogyan történik.
- Az alkotás Ön szerint egyfajta törődés ezzel a Földdel, ezzel a világgal?
- Mindenképpen. Csak mi ezt egészen másképp tesszük, mint ahogy teszi azt egy környezetvédő vagy egy bányász. Azt hiszem, ez a lényeg.

Terebessy L. Föld, képzőművész és dr. Ferenczy-Nagy István, a MAK kuratóriumának elnöke

A Békés megyei 3T csoport (Kukár István, Novák Attila és Szuhaj György) kiállítása Budapesten, a MAMŰ Pincegalériában, 2005. december 9 – 28.

Furcsa ország ez a Magyarország! Néha talán nem is illenék annak nevezni, olyannyira részeire hulló kultúrájában. Például sok lényeges képzőművészeti esemény történik vidéken is, de ezek az egymástól elszigetelt történések nem tudnak közös történelemmé válni, nem képesek szerves kultúrává érni, mert a Főváros képtelen önmaga köldökéről leemelni nárcisztikus tekintetét, de még a tárgyilagos tudósító, az érdeklődő, feldolgozó közvetítő szerepét sem tudja eljátszani.

Így történetelt meg az, hogy egy 2004. április 30-áról május 1-re virradó éjszakán megnyitott, minden tekintetben átgondolt és jól felépített, kissé ironikus hangvételű, happeningszerű kiállítás, amely hazánk uniós csatlakozásának sajátos problémáira kívánt maga elképesztően elementáris módján reagálni, s amelyet a szarvasi Tessedik Sámuel Múzeum fogadott be, az alkotók minden erőfeszítése ellenére, országos értelemben teljesen visszhangtalan és ismeretlen maradt.

Jómagam is csak azért értesültem a dologról, mert Kukár István képzőművész tavaly nyáron megkért arra, hogy augusztus 6-án nyissam meg a helyi GYAK és a SAK, azaz Gyulai és a Sarkadi Alkotókör által szervezett úgynevezett PART Alkotó-Körösök VI. (happeningekkel, tájművészeti akciókkal és performanszokkal megtűzdelt) Szabadtéri Tárlatát a Fekete-Körös gyulai hídfőjének városerdői árterében.

Másnap azután a Kukár család vendége voltam – s ezt az a beígért fogkefe is tanúsítja, amely az én számomra lett félretéve, mert itt minden elszállásolt vendég ugyanebben a megfizetésben részesül –, ahol egy hosszú videó-filmnézés során részletesen beavattak a már megtörtént eseménybe. Őszintén megmondom, nagyon elcsodálkoztam és elképedtem! Rabul ejtette lelketem és lenyűgözte figyelmemet az uniós perspektívába helyezett „A Disznókról” című kiállítás elemi erejű, természetes légköre; a problémát kulturális, hiedelem- és mitológiaszintű, néprajzi, etológiai, proxémikai, állattenyésztési, állatvédelmi, viselkedés-lélektani, társadalmi, gasztronómiai és kulináris értelemben is körüljáró, rafinált keresetlensége.

Persze természetes ösztöneimnél fogva én is azonnal kutatni kezdtem emlékezetemben a jelenkori képző- és filmművészet hasonló megnyilvánulásai után. Beszélgetünk is erről: Bukta Imréről, Forgács Péterrel, fe Lugossy Lászlóról, Elekes Károlyról, Guba Istvánról (1952-1998), L. Simon Lászlóról, a Psyché és a Fal című filmekről stb. stb. –, de ezek a témáparhuzamok és rokonteremtésű -manifesztációk egyáltalán nem zavarták meg ítélőképességemet. Az ő esetükben ugyanis a választott témakör olyan következetes és teljes körüljárásáról volt szó, amelyet másnál vagy másutt még nem tapasztaltam. Ekkor született meg bennem ennek a budapesti meghívásnak és megismételt kiállításnak az ötlete.

Ez az egész problémakör tehát a saját megfogalmazásukban így hangzik: „Az emberi élet nagy fordulópontjait illik megünnepelni szűkebb vagy tágabb közösségünkkel, családunkkal. Így talán sikeresebben lehet átélteni egyik korosztályból vagy korszakból a másikba, a félelmet, a problémák könnyében átélhetőket. Megtisztulhatnak a múlt terhetől, nyitott szívvel és lélekkel léphetünk az új világba. Így volt ez akkor is, amikor egy egész országnak, több generációnak kellett, 2004. május 1-én, egy fel nem dolgozott, be nem vallott múlttal, egy új közösségbe átélteni. Mindenki várta a megtisztulást, a feloldozást, az ünnepet, a katarzist, bár tudtuk, ez nem biztos, hogy bekövetkezik. Egy területen, Békés megyében, ahol az emberek még közelebb élnek a természethez, egymáshoz és az állatokhoz, próbáltunk egy kiál-

lítással megoldást keresni a pillanat mindenben ott bujkáló feszültségére a disznók segítségével, melyek évezredek óta szolgálják létükkel az embert. (...) Utána jártunk ennek a disznó-világnak a tanyasi udvarokban, a kísérleti telepeken, a modern előírásoknak megfelelő vágóhidakon, húskombinátokban. Láttuk a nagy metamorfózist, ahogy az ember önmagába visszacsomagolja a disznót – talán nem csak dokumentalista szemmel!”

Ezen a kiállításon, amelynek hozott anyaga most teljesen új helyzetbe került, minden mindennel, részletesen összefügg. Nemcsak az objektumok és a festmények, az assemblage-ok és kollázsok, a talált és kész-tárgyak, a happening, az esemény, az akció és a performansz szövetkezett itt egymással, de a szövegidezetekkel, hanggal, szóval, zenével és videó filmmel együtt valóban összművészeti jellegűt öltött az egész rendezvény. Külön felhívom a figyelmet a döbbenetes erejű, dokumentumértékű fotóanyagra és a kinagyított számítógépes nyomatokra, amelyek a kegyetlen naturalizmusokon túl, olykor a teljes esztétikai átlényegülésig, sőt, néha már-már az anyagtalanság metafizikai síkjára terelik az eredendően nagyon is világi témát. Hiába, ennek az ember szolgálatába állított, újra és újra halálraítélt, alapvetően kedves jószágoknak a tagjai, még ebben a mostoha, kiszolgáltatott helyzetben is maradéktalanul kiszolgálják vizuális érzékszerveinket.

No, és persze a háterben meghúzódó nyelvi játék lehetőségéről se felejtkezünk el, mert számtalan, életbölcsest és humort tömörítő szólásunk és közmondásunk kapcsolódik a témához. Ennek bizonyítására talán illik felsorolnunk néhányat:

A disznó is azért hízik, mert nem dolgozik. A disznó, míg él, semmire való. A disznó sem mosdik, mégis van. A disznónak és fősvénynek holtuk után hasznuk. A gazdagnak is kettő az orralik, mint a szegény ember disznájának. Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók. A kölcsön korpa nem hájasítja a disznót. A kutyanak is van néha agyara, mint a disznónak. A mocsártól nehéz elszoktatni a disznót. Az okos, disznó elé nem hányja a gyömbért. Az ösztövére disznó makkal álmodik. Akkor volt szép a disznó, mikor még malac volt. Becsületes ember, csak a valaga disznó. Csalással a disznó sem hízik. Csúnya nagyon: részeges asszony, rongyos pap, görhes disznó, vén szerelmes és gazdag fősvény. Disznó után mocsárba jutsz. Eb az oláh disznó nélkül. Először ólad legyen, aztán végy disznót. Eszes disznó mély gyökeret ránt. Esznek urak disznómódra, szegény ember ökr módra. Éhes disznó makkal álmodik, de ha fölébred, tökkel is meglegészik. Fülel, mint a süket disznó a búzában. Gyöngyöt nem szokás a disznó elé dobni. Ha kend ember, más se disznó. Ha szárnya lenne, legjobb madár volna a disznó. Ha tudná a disznó, miért hizlalják, megdöglene bújában. Kövér disznó halálát sok éhes várja. Ne turkálj mindenben, mint a sovány disznó. Nem hájáért, hanem hájáért hizlalják a disznót. Nem illik disznó orrára az aranyperc. Nem őriztünk együtt disznót. Nincs olyan rühes disznó, hogy ne akadna dörgölő fája. Nincs rosszabb a szegény zsidónál, száraz disznónál és részeg asszonynál. Magyar ökr, német kutya, oláh disznó. Orrával eszik, mint a disznó. Összeröffenek, mint a bakonyi disznók. Sok lúd disznót győz. Úgy él, mint a molnár disznaja. Válogat a pénzben, mint jóllakott disznó a makkban. Vigyázz a szóra, mint disznó a cseresznyés ganéjra...

...Én meg valószínű, hogy zöld disznóról mesét mondok mindazoknak, akik nem voltak jelen ezen a „kipakolás” kiállításon, mert ha megtapasztalták volna érzékszerveikkel e demonstráció a szó szoros értelemben vett ízét és zamatait, hang-kép-dokumentumokkal kevert élőzenei műsorát és maglóteretése zaj-performanszát, elhinnék nekem, amit látam, halottam és írtam.

Születésnap a MAKTár Klubban

Dr. Ferenczy-Nagy István:

„Az utóbbi napokban egy januári rendhagyó kiállításunk miatt többször lapozgattam az „Egy csepp emberség” című könyvet, s elgondolkodtam azon, milyen szép is a kifejezés: EGY CSEPP EMBERSÉG. Jut-e mindenkinek legalább egy csepp emberség?

A MAKTár Klub megalakításának a szándéka is az volt, hogy annak a társadalmi rétegnek, amely ügyeinek intézését ránk bízta – mint egy családét –, a hétköznapjaiban is tudjunk nyújtani egy cseppet, hogy egymással szót érthessünk, hogy egymás munkáját elismerjük, segítsük.

Mi a művészekben partnereket keresünk. Nem a művészeti szervezetekben, mert a szervezetek kötöttek, pedig a jó szó, a szíves várás, a beszélgetés kezdeményezése nem lehet kötött – csak ha mindenki elmondhatja amit gondol, akkor lehet párbeszéd.

Döbrentei Ildikótól olvastam azokat a sorokat, amelyeket magam is megfogalmaztam már korábban, talán nem ilyen szépen: Mindannyiunkat küldtek ide a Földre valamiért. Alighanem életünk legnagyobb pillanata, amikor rájövünk... A nagy Feladat egyébként egyszerű: egymásra vagyunk bízva.

A szeretetet, azt, hogy egymásra vagyunk bízva, sokan sokféleképpen megfogalmazták.

Pl. Obersovszky Gyula e néhány sorban:

*S ha már úgy érzed minden elveszett
S nincs értelm a létnek
Nyisd meg szíved a világra
Menedéknél.*

Vagy Simon András grafikus
*Ne tartsd fontosnak, hogy fontosnak tartsanak
Egyszerűen csak szeress, és fontos leszel.*

Mi itt most a szeretet közvetítésére jöttünk össze, ünnepelni azokat, akik valamilyen évfordulás születésnapjukat ünnepelhették, ünnepelni a magyar kultúrát és azok képviselőit. Mert nagy a mi felelősségünk, mint a szobrász, ha elfogadjuk Szlavik Ferenc gondolatait: Minden ember márványalakzat: valamennyire/valamilyenre már ki van faragva, de hitem s tapasztalatom szerint bármikor tovább formálható. Ám súlyos felelősséget ró minden szobrászra, mindnyájunkra, hogy vésőnkkel miként befolyásoljuk a ránk bízottak vagy csupán rövidebb-hosszabb ideig mellettünk élők egyéniségét. És a saját jellemünket.

Advent idején engedjék meg, hogy ezzel a kis köszöntéssel egy kedves onást tegyünk arra az alakzatra, amely már megformálódott. Örüljenek egymásnak, s mi is örülünk mások, az önök örömeinek.”

Kalász Márton:

„Olyan ez az egész, mint egy szép tündérmese, hogy a hely, amely ennek az ünnepnek otthont ad és a kezdeményezés, amelynek a jelszava és legszebb szava valóban a szeretet, úgy kezdődött, hogy Asztalosné Zupcsán Erika tudva az Írószövetség gondjairól, felhívott, hogy segíteni szeretne. Ezt nem túl gyakran hallani mostanában. Ebből a beszélgetésből egy együttműködési megállapodás született és ennek köszönhető a klubhelyiség megszépülése, ahol most vagyunk. De ez csak külsőség, a lényeg, hogy megint egymásra találtak az emberek, és szimbolikus, de nagyon szép, hogy egyik első rendezvényünk éppen ez a mai este, amikor köszönhetjük alkotótársainkat, örömet szerezhetünk, és megpróbálhatjuk jelét adni, hogy megpróbálunk egymásért lenni. Ennél nagyobb feladatunk és ennél nagyobb örömünk nem lehet.

A képzőművészek, írók, zenészek mindig keresték egymást. Ez egy jó alkalom, hogy együtt legyünk, és elmondjuk egymásnak, hogy mi fontos, mert abban egyetértünk, hogy utolsó pillanatunkig a munka, és a művészet, a magyar alkotóművészet, a magyar művelődés.”

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulójának megünneplésére állítandó köztéri képzőművészeti alkotások támogatására

A Miniszterelnöki Hivatal és az 1956-os emlékévet előkészítő Emlékbizottság megbízásából, az 1103/2005. (X. 27.) Korm. határozat alapján, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus pályázatot hirdet az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából megvalósuló köztéri műalkotások támogatására.

A pályázati támogatás az ünnepélyes közösségi megemlékezések megtartására alkalmas, művészileg értékes, környezet-estétikai szempontból igényes, anyagát tekintve maradvány, 2006-ban felavatásra kerülő emlékművek, murális alkotások létrehozásának ösztönzésére szolgál.

Az emlékvé programjáról szóló 1103/2005. (X. 27.) Korm. határozat 2. sz. mellékletének 2. pontja szerint a pályázat helyi, elsősorban vidéki emlékművek készítésének pályázati úton történő támogatását segíti. Az emlékmű felállítási hely szerint három kategóriában lehet pályázni:

- 10 ezer fő alatti település esetében a kért támogatás legalább 30%-ának megfelelő önrésszel, maximum 3,5 millió Ft-os támogatás,
- 10 ezer és 50 ezer fő közötti település esetében a kért támogatás legalább 50%-ának megfelelő önrésszel, maximum 5,5 millió Ft-os támogatás,
- 50 ezer fő feletti település esetében a kért támogatás legalább 75%-ának megfelelő önrésszel, maximum 8 millió Ft-os támogatás pályázható meg.

A pályázatot önkormányzatok, valamint társadalmi szervezetek, alapítványok, kulturális, oktatási, egészségügyi és egyházi intézmények, nyújthatják be. (Gazdasági társaság – kivéve a kulturális célú kft. –, magánszemély, valamint közvetlenül a művész által benyújtott pályázatot a kiíró nem fogad el.)

A saját keret kiegészítését célzó támogatási összeg csak 2006-ban vehető igénybe.

A 2 példányban benyújtandó pályázatnak tartalmaznia kell a készülő műalkotás bemutatását (műleírást, tervrajzot, illetve a műalkotás térképét), a megvalósítás ütemezését, költségvetés-tervezetét, a saját illetve más forrásból biztosított költségvetés igazolását. (Pályázati űrlap nincs!)

A pályázat benyújtásának feltétele a Képző- és Iparművészeti Lektorátus (fővárosi pályázat esetében: a Budapest Galéria) által kiadott, független szakértők véleményén alapuló, a megvalósítást támogató művészeti szakvélemény, és a települési önkormányzatnak az emlékműállításra vonatkozó testületi határozata.

A bírálóbizottság csak a fenti feltételeknek megfelelő pályázatokat bírál el.

A szakvéleményezést (helyszíni szemle, tervbírál, az 1:1 modell bírálata stb.) jelen pályázat megjelenésétől folyamatosan, legkésőbb 2006. február 28-ig lehet írásban kérni a Lektorátustól. (A helyszíni kiszállásért, szakértői munkáért a Lektorátus költségterítésre jogosult.)

A pályázatokat a mellékletekkel 2006. március 30-ig beérkezően kell benyújtani a Képző- és Iparművészeti Lektorátushoz (1014 Budapest, Űri utca 54-56.) *1956-os emlékmű támogatása, megjelöléssel.

A támogatásokról képzőművészeti szakértőkből, továbbá az Emlékbizottság és a Társadalmi Bizottság által delegált bizottsági tagokból álló szakmai zsűri dönt. A szakmai zsűri 2006. áprilisában bírálja el a pályázatokat. A döntésről valamennyi pályázó írásbeli értesítést kap, a nyertesek listája felkerül a MEH, a NKÖM és a Lektorátus honlapjára.

A támogatások forrását szolgáló pénzügyi keretet a Lektorátus kezeli, a támogatott pályázókkal szerződést köt, és a Magyar Államkincstárón keresztül történő kifizetésekre kötelezettséget vállal. A támogatás folyósításának feltétele a pályázó (a műalkotás felhasználója) és az alkotóművész között megkötött felhasználási szerződés. A támogatás folyósítása mindenkor a felhasználási szerződésben megjelölt és szakvéleménnyel alátámasztott szakmai-művészi teljesítéshez, továbbá az alkotó által a felhasználó részére kibocsátott számlához és a kifizetési bizonylatához kapcsolódik.

További információ a Lektorátus címén (1014 Bp. Űri u. 54-56.) vagy a 3567-444/130 telefonszámon kérhető Prokai Gábor művészeti osztályvezetőtől.

E-mail: lektoratus@lektoratus.hu

Az 1956-os Emlékvé programjairól a www.19562006.hu honlap nyújt tájékoztatást.

Készült az 1956-os emlékévet előkészítő Emlékbizottság megbízásából.

Katona József drámáiról alkotói támogatás

Az alkotói támogatás célja, hogy a támogatott szerző kifejezetten a vele szerződő társulat számára írt, új színpadi művet hozzon létre. E pályázat keretében legfeljebb 5 drámaterv részesül támogatásban, melynek összege pályázatonként 400.000 Ft.

Pályázni jogosult minden magyar nyelven író színpadi szerző, egy 2006. december 31-ig megírandó színpadi mű tervével.

Beadási határidő: 2006. február 1. 24h

Az eredményhirdetés időpontja: 2006. március 30.

Bővebb információ: www.kultura.hu

A MAGYAR FOTÓMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE: Fotóhónap 2006 - Pályázati felhívás

A pályázat célja: 2006 novemberében a fotófesztivál megrendezésével a mai fotográfiai élet értékeinek bemutatása, kiállítások, szakmai rendezvények szervezése.

Európában már egyre több város rendez egy-, két-, illetve hároméves rendszerességgel fotó-fesztivált. Ezeknek a programoknak a kialakult gyakorlat szerint mindig novemberben adnak helyet. A Fotóhónap 2006 fotófesztivált is, csatlakozva a nemzetközi rendezvényekhez, ősszel, november hónapban rendezzük meg.

A Magyar Fotóművészek Szövetsége 1956-ban alakult, és fennállásának ötvenedik évfordulóját kívánjuk megünnepelni oly módon, hogy fesztiválunk fő témájaként tagjaink elmúlt fél évszázados munkásságát mutatjuk be. Természetesen a ma már történetnek tekinthető anyagok mellett bemutatjuk a kortárs irányzatokat és fiatal alkotók műveit is.

A pályázat célja: 2006 novemberében a fotófesztivál megrendezésével a mai fotográfiai élet értékeinek bemutatása, kiállítások, szakmai rendezvények szervezése.

A pályázat mindenki számára nyitott. Nemcsak egyéni fotográfusok pályázhatnak, hanem alkotócsoporthoz, fotós szervezetek, kiállítási intézmények is.

Pályázni kész kiállítási tervvel, a reménybeli kiállítási hely befogadó nyilatkozatával és a teljes lebonyolítás vállalásával lehet. A pályázatban kérjük megjelölni a lebonyolításért felelős személyt, annak pontos elérhetőségével együtt. A kiállítás költségeit a szervezőnek kell fedeznie, általa megszerzett forrásból.

A Magyar Fotóművészek Szövetsége az elfogadott pályázatok fölött védnökséget vállal. A FOTÓHÓNAP 2006 keretében megnyíló kiállítások, rendezvények szerepelnek a program műsorfüzetében, jogosultak a FOTÓHÓNAP 2006 logójának használatára, és számíthatnak az írott és elektronikus sajtó megkülönböztetett figyelmére.

Pályázatot csak kitöltött adatlapal együtt fogadunk el, amely a Szövetség titkárságán személyesen átvehető, honlapunkról letölthető (www.fotomuveszek.hu) vagy felbélyegzett, kisméretű válaszbortéccal igényelhető. A pályázati adatlap sokszorosítható.

Minden pályázathoz külön adatlap kitöltése szükséges. A kitöltött pályázati adatlaphoz az alábbi mellékleteket kérjük:

Kiállításoknál a meglévő, illetve tervezett kiállítás szöveges ismertetése, a képek megítéléséhez szükséges 13x18 cm vagy 18x24 cm méretű papírképek vagy CD-re mentett, jó minőségben szkennelt nézőképek vagy fájlok benyújtása, az alkotó(k) rövid szakmai életrajza, esetleg portréja (csoport, közösség, szervezet, intézmény esetében értelemszerűen a tevékenység ismertetése).

Rendezvények (szimpóziumok, konferenciák, a művészeket, különböző irányzatokat, a szakirodalmat, a szaksajtót bemutató, népszerűsítő közönségtalálkozók, workshopok, elméleti, kutatási, művészeti és technikai témájú vitáestek, előadások, diavetítések, diaporáma-bemutatók stb.) esetén a téma szöveges ismertetése.

Beérkezési határidő: 2006. február 28.

Cím: Magyar Fotóművészek Szövetsége, 1065 Budapest, Nagymező u. 20. II. emelet
Felvilágosítás: 311-2626

Az ügyvezető kuratórium a beérkezett pályázatokat 2006. március 31-éig bírálja el, ezt követően minden pályázót írásban értesít a döntésről.

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány alkotóházai

Alkotóházaink egész évben várják a pihenni, alkotni vágyó művészeket, családtagjaikat, ismerőseiket

Zsenyei Alkotóház Bezerédj kastély

Az alkotóház miliője a kastélyt körülvevő 30 holdas ősparkkal, mely természetvédelmi terület, ideális helyszíne az elmélyült munkának.

Az 1980-as években parkban található gazdasági épületből műhelyek kerültek kialakításra, ahol három szoba várja az alkotni vágyó művészeket. Jelenleg az igénynek megfelelően, műhelyként, műteremként, konferenciák előadótermeként illetve vendégházként áll a vendégek rendelkezésére.

A kastély fogadóterei, 12 korhű bútorokkal berendezett lakószobája, a kastélykertben lévő műhelyek egyszerű lehetőséget kínálnak művészelepek, műhelytalálkozók, szimpóziumok és konferenciák rendezésére, de méltó helyszíne lehet reprezentatív üzleti tárgyalásoknak, társasági alkalmaknak, társalmi művészetek közös eseményeinek, vagy igazi pihenésnek és felüdülésnek. Az alkotóház napi háromszori étkezéssel vehető igénybe.

MAK Zsenyei alkotóháza
9766 Zseny, Szabadság tér 3
Cser Lászlóné, alkotóházvezető
Telefon: 06-94/379-017

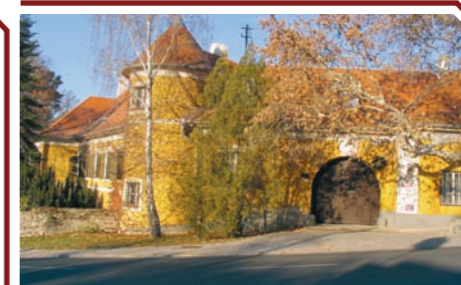
Hódmezővásárhelyi Alkotóház

Az alkotóház a városközpont egy csendes utcájában található, ahol öt szoba, társalgó, két műterem, 2 fürdőszoba, valamint jól felszerelt konyha áll a vendégek rendelkezésére.

Televíziók és rádiók, valamint kerékpárok, strandbérlet tartoznak a szolgáltatásokhoz. A hálószobák két-három ágysak, robbinnyire stílbútorokkal berendezve, pótágyak beállítására igény szerint megoldható.

Mivel a hódmezővásárhelyi alkotóház étkezést nem biztosít, ezt a közvetlen közelben levő egész évben működő vendéglőkben, kávézókban lehet elfogadható áron megoldani, illetve az alkotóház jól felszerelt konyhájában.

MAK Hódmezővásárhelyi és Mártélyi Alkotóháza
6800 Hódmezővásárhely, Virág u. 3.
Mártély – hullámtér, Vásárhelyi Pál utca
Fodor József, alkotóházvezető
Telefon: 06-30/488-9661

Szigligeti Alkotóház Eszterházy kastély

Az Alkotóház Veszprém megyében, Szigligeten a Tapolca-Keszthely-Badacsony háromszögben helyezkedik el.

Az épület klasszicista stílusban épült 1780 körül.

A 30 vendégszobát és mintegy 75 férőhelyet magába foglaló intézmény lehetőséget nyújt alkotómunkára, pihenésre üdülésre (családos nyaralásra) egyaránt. Az alkotóház napi háromszori étkezéssel vehető igénybe.

Közvetlen környezetét képezi az Európa-híru arborétum körülbelül 520 féle növénnyel, mesterséges tóval, a park határára patak, a parkban szobrokkal. A kőkerítésen túl pedig maga Szigliget.

Turnusváltáskor személyszállító gépkocsi áll a tömegközlekedéssel utazó vendégek rendelkezésére.

MAK Szigligeti Alkotóháza
8264 Szigliget, Kossuth Lajos u. 17.
Egyed Istvánné, alkotóházvezető
Telefon: 06-87/461-014

Mártélyi Alkotóház

Az alkotóház a holtág partján található, méterekre a víztükörtől az ártér üdülősorában. Az épület öt apartmanból, fedett nagyméretű teraszból és társalgóból, valamint jól felszerelt konyhából és több hűtőszekrényvel ellátott kamrából áll. A lakószobákat a Tiszára néző erkély, fürdőszoba és beépített szekrényrel rendelkező előszoba teszi komfortossá. Ladikkokkal és kerékpárokkal rendelkezik az alkotóház.

Az Alkotóház étkeztetéssel nem rendelkezik, ezt a közeli vendéglátó egységekben (kifőzdékben) lehet biztosítani.

Az épület jelenleg még nincs teljesítve, így csak a nyári időszakban működik (júniustól szeptember végéig).

Balatonföldvári Alkotóházak

A Balaton gyöngyszemének is nevezett kisvárosban 2 db szecessziós stílusú, a századfordulón épült, faragott faszelepos tornácokkal rendelkező nyaraló ad lehetőséget az alkotómunkára, pihenésre, feltöltődésre, kikapcsolódásra az alkotóművészeknek és családjaiknak.

Az egymástól kb. 50-60 m-re lévő 2 alkotóház a város magas partján, gyönyörű, csendes, ligetes környezetben található a József Artilla u. 10. és 15.-ben, óriási parkkal övezve.

A két alkotóházban összesen 10 szoba kínál lehetőséget alkotómunkára, előadások, tanfolyamok lebonyolítására, alkotótáborok rendezésére valamint egyéni, családi pihenésre, feltöltődésre egyaránt. Az alkotóház étkezést nem biztosít, viszont jól felszerelt konyhái a vendégek rendelkezésére állnak.

MAK Balatonföldvári Alkotóháza
8623 Balatonföldvár, József A. u. 10. és 15.
Makár Dezsőné, alkotóházvezető
Mobil: 06-30/670-2803

Galyatetői alkotóház

Turisztikai főszezonban az itt tartózkodók létszáma jelentősen megnő, Galyatető szinte üdülőfaluvá vált. Nemcsak a táj szépsége miatt érdemes ide látogatni; főszezonban több rendezvény is kínálható.

A 965 méter magas Galya-tető déli oldalán elhelyezkedő svédfenyvesvel körülvett nyaralóban 4 db vendégszoba, társalgó, konyha, 2 fürdőszoba, valamint egy nagy terasz várja az alkotni, pihenni vágyó művészeket, családtagjaikat.

Galyatetői Alkotóház
3234 Galyatető, Mező Imre u. 11.
Báthoriné Ottó Julianna, alkotóházvezető
Telefon: 06-70/239-5367

A bejelentkezés interneten is lehetséges a www.maktar.hu honlapon, vagy a MAK, illetve a MAOE munkatársainál telefonon: 428-5000, 331-3183, e-mailben: szobafoglalas@maktar.hu, személyesen: 1054 Budapest, Báthori u. 10., illetve az alkotóházvezetőnél

Tisztelt Művészek!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány Szigligeti Alkotóházának 1-13. valamint 25-30. szobái 2005. december 1-től az Önök rendelkezésére állnak.

Az alkotóház területén felújítási munkálatok folynak, amelyek a megnyíló szobákban alkotók és pihenők nyugalmát nem zavarják. Az építkezés területét, azonban kérjük, hogy kerüljék el, annak balesetveszélyessége miatt. A felújítási munkálatok előreláthatólag 2006 januárjának végén fognak befejeződni.

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Tisztelt Művészek!

Várjuk azok jelentkezését, akik 1945 és 1990 között művészeti tevékenységet folytattak, de nem voltak a Művészeti Alap tagjai, valamint 1960 előtt születtek, és szeretnének a számukra szerveződő szövetség, egyesület, alap – majd együtt döntjük el, melyik - formában működő érdekképviselet tagjai lenni. Jelentkezéseket várjuk a 428-5000 telefonszámon.

Simon István – keramikus festő

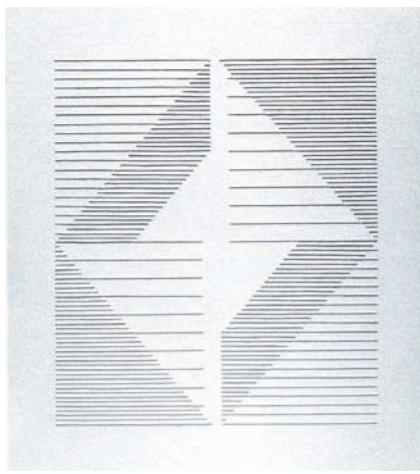
Decemberben adták át a 2005-ös év **Prima Primissima**-díjait. A magyar kulturális és tudományos élet támogatására 2003-ban Demján Sándor üzletember valamint a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége által alapított kitüntetés díjazottai: Lázár Ervin író, Seregi László táncművész, koreográfus, Sváby Lajos festőművész, Kornai János közgazdász, Kozma Imre lelkész, Csete György építész, Tamás Ervin újságíró, Friderikusz Sándor szerkesztő, Ránki Dezső zongoraművész, valamint a szentendrei skanzen.

A közönségdíjat Csókay András idegsebész kapta.

A Bartók 32 Galériában

december 15-től január 13-ig
Serényi H. Zsigmond festőművész
Formák fehérben
című kiállítása látható.

A kiállítást rendezte: Horváth Károly

A Tornyai János Múzeum **CSIZMADIA ZOLTÁN**

festőművész 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulója tiszteletére rendezett kiállítása látható 2005. december 11-től a múzeum földszinti termeiben.

A kiállítás megtekinthető 2005. december 11-től 2006. február 20-ig kedden és szerdán 10-16 óráig, csütörtöktől vasárnapig 10-17 óráig, hétfőn zárva.

Cím: Tornyai János Múzeum 6800 Hódmezővásárhely, Szántó Kovács János u. 16-18.

NAGY JUDIT textilművész

A vér színei

című tárlata megtekinthető

2005. december 16-tól 2006. január 29-ig, hétfő kivételével 9-17 óráig

Cím: VÁROSI KÉPTÁR – DEÁK GYŰJTEMÉNY Székesfehérvár, Oskola u. 10.

Tel.: 22/329-431 • **website:** <http://www.deakgyujtemeny.hu> e-mail: keptar@enternet.hu

Hódmezővásárhely
Megyei jogú Város Önkormányzata
rendezésében

FODOR JÓZSEF

festőművész

RETROSPEKTÍV KIÁLLÍTÁSA

látható 2005. december 10-től
2006. január 15-ig
Hódmezővásárhelyen
az Alföldi Galéria (Kossuth tér 8.)
földszinti termeiben,
hétfő kivételével 10-18 óráig.

MAKtár

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja
Megjelenik: 10 000 példányban
Kiadja: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Felelős kiadó: Dr. Ferenczy-Nagy István, a kuratórium elnöke

Felelős vezető: Asztalosné Zupcsán Erika, igazgató

Főszerkesztő: Nemes Attila
nemes.attila@maktar.hu

Társzerkesztő: Kóhalmi Andrea
kohalmi.andrea@maktar.hu

A szerkesztőség munkatársai:
Gömöri Beáta
Györi Márton

Szerkesztőség:
1055 Budapest, Báthori u.10.
Telefon: 06-1/428-5001 • Fax: 06-1/473-1613
E-mail: szerkesztoseg@maktar.hu

Layout, nyomdai előkészítés:
Tiszai Szilárd, Szász Julianna
www.sealart.hu

A MAKtár digitális változata
megtekinthető a www.maktar.hu címen.

Nyomdai előállítás:
Press+Print Kft.
Felelős vezető: Tóth Imre, igazgató
Internet: www.press-print.hu • e-mail: pressp@press-print.hu
ISSN: 1786-7525

Címlapon:
Paizs László alkotása

Kedves Művészek, Tisztelt Olvasóink!

2006-ban lesz 183 éve, hogy 1823. január 22-én Kölcsey Ferenc befejezte a Himnusz megírását.

Ennek emlékére ezt a napot 1989 óta ünnepeljük a **Magyar Kultúra Napjaként**.

Ilyenkor sokan, sokféle módon próbálnak megmutatni, átadni valamit kulturális, művészeti életünk értékeiből. Különböző rendezvények emlékeztetnek minket évezredes hagyományainkra, gyökereinkre, múltunkra, jelenünkre.

Ennek a gondolatnak a jegyében született meg a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány és a Béres Alapítvány közös rendezvényének ötlete. Összefogással, egy rendhagyó, köztéri, kortárs alkotóművészeti kiállítással, és hozzájuk társított mindenkihez szóló értékes irodalmi üzenetekkel szeretnénk hozzájárulni a művészet és a művészek ünnepehez.

Szándékunk az, hogy kortárs művészek alkotásainak és gondolatainak bemutatásával felhívjuk mindenki figyelmét arra a hatalmas tehetségre, és értékre, melyeket a köztünk élő alkotók képviselnek, akik munkáiból minden magyar ember meríthet, és amelyeket mindenki magáénak érezhet.

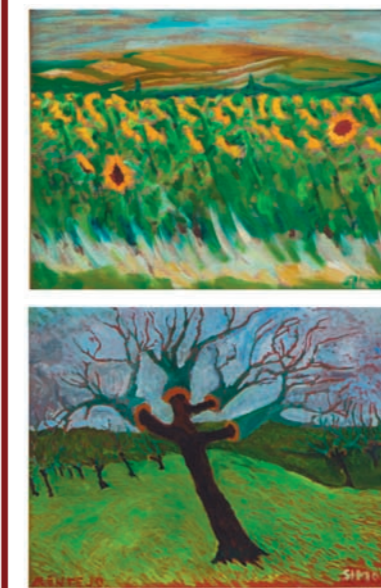
Az egy hónapig tartó kiállításon, ami az Arany János úti metróaluljáróban a mozgólépcsők melletti hirdetési felületeken jelenik meg, a kortárs képző és iparművészeti alkotások papír alapú reprodukciói kerülnek bemutatásra, egy-egy üzenettel társítva. Kiállításunkkal az utca emberét kívánjuk megszólítani, azokat, akik nem, vagy csak keveset járnak múzeumba, kiállításokra, akikhez a kultúra, a művészet csak részben jut el. Az alkotókat – több alkotóművészeti ág jeles képviselőiből – dr. Fabényi Júlia művészettörténész, kurátor és Feledy Balázs, művészeti író szakmai tanácsai alapján kértük fel.

A kiállítás megnyitóján és azt követően neves művészek részvételével a helyszínen felállított fűtött sátorban gazdag (zenei, irodalmi) műsorral várjuk az érdeklődőket.

A kiállítás megnyitó időpontja: 2006. január 21-én 22 óra

**Helyszíne: Budapest, V. kerület, Podmaniczky tér
(Arany János utcai metróállomás)**

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Simon István keramikus, festő kiállítása

Algarvétől Perbálig IV.
- Zarándoklat -
címmel

**a Gellért Szálló Teaszalonjában
2006. január 22-től február 11-ig.**

Megnyitja: Joaquim F. L. Pimpao a-n tilde
az ICEP kereskedelmi tanácsosa

Megnyitő: 2006. január 22. 17 óra

Lefranc

LEFRANC & BOURGEOIS

A világ legnagyobb és legpatinásabb, 1720-ban alapított művészfesték-gyártó és forgalmazó cége. Széles termékválasztékuk néhány ismertebb termékcsaládjá:

- Louvre termékcsalád: olaj-, akril-, akvarellfestékek, ill. klf. kréták
- Liquitex: akrilfestékek többféle minőségben
- Charbonnel: aranyozó-, és restaurátor, valamint grafikai kellékek-anyagok
- Conté: grafikai eszközök
- Color & Co. iskolai termékek (temperák, vízfestékek, kréták, stb.)
- Deco & Hobby: hobbfestékek teljes választéka (üveg-, kerámia-, textil-, selyemfestékek, stb.)

Magyarországi kizárólagos forgalmazó:

ART-EXPORT Kft.

Művészellátó Szakáruház

Bp., VI. ker. Nagymező u. 45-47.

tel.: 312-37-86, 332-61-63

www.muveszkellek.hu